

- 12) ustawę z dnia 2 grudnia 1960 r. o sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz. U. Nr 54, poz. 308),
- 13) ustawę z dnia 27 listopada 1961 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. Nr 53, poz. 296),
- 14) przepisy o postępowaniu zawarte:
  - a) w art. 6, 7, 9—11, 14—16 dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 września 1944 r. — Prawo o ustroju sądów i prokuratury wojskowej (Dz. U. Nr 6, poz. 29),
  - b) w art. 3—20 ustawy z dnia 21 stycznia 1958 r. o wzmoczeniu ochrony mienia społecznego przed szkodami wynikającymi z przestępstwa (Dz. U. Nr 4, poz. 11),
  - c) w art. 6 ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zastrzeżeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo (Dz. U. Nr 34, poz. 152).

Art. IV. Pozostają w mocy przepisy dotyczące przedmiotów unormowanych w Kodeksie postępowania karnego, jeżeli przepisy te mają charakter przepisów szczególnych.

Art. V. Jeżeli obowiązujące przepisy powołują się na uchylone przepisy dotyczące przedmiotów unormowanych w Kodeksie postępowania karnego albo odsyłają ogólnie do przepisów o postępowaniu karnym, stosuje się w tym zakresie odpowiednie przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. VI. § 1. Jeżeli do któregośkolwiek z przedmiotów objętych Kodeksem postępowania karnego przewidziane jest wydanie przepisów wykonawczych, aż do chwili ich wydania pozostają w mocy przepisy dotychczasowe dotyczące tychże przedmiotów, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami tego kodeksu.

§ 2. Jeżeli Kodeks postępowania karnego przewiduje przepisy wykonawcze, to w zakresie postępowania przed

sądami wojskowymi właściwy jest Minister Obrony Narodowej zamiast Ministra Sprawiedliwości lub wspólnie z nim.

Art. VII. Przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się również do spraw wszczętych przed dniem wejścia jego w życie, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. VIII. Jeżeli na podstawie Kodeksu postępowania karnego nastąpiła zmiana właściwości sądu, orzeka sąd dotychczas właściwy, jeżeli akt oskarżenia wniesiono przed dniem wejścia w życie niniejszego kodeksu.

Art. IX. Sprawy, w których przed wejściem w życie Kodeksu postępowania karnego rozpoczęto rozprawę główną, toczą się do końca postępowania w danej instancji według przepisów dotychczasowych; w razie jednak odroczenia rozprawy lub ponownego rozpoznania sprawy albo po zapadnięciu prawomocnego orzeczenia postępowanie toczy się według przepisów Kodeksu postępowania karnego.

Art. X. Czynności procesowe dokonane przed wejściem w życie Kodeksu postępowania karnego są skuteczne, jeżeli ich dokonano z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

Art. XI. W razie wątpliwości, czy stosować prawo dotychczasowe, czy Kodeks postępowania karnego, stosuje się przepisy niniejszego kodeksu.

Art. XII. Postępowanie w nieobecności oskarżonego przebywającego za granicą może toczyć się również w sprawach o przestępstwo określone w art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. z 1946 r. Nr 69, poz. 377 ze zmianami późniejszymi).

Art. XIII. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1970 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *M. Spychalski*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

98

USTAWA

z dnia 19 kwietnia 1969 r.

Kodeks karny wykonawczy.

CZĘŚĆ OGÓLNA.

Rozdział I.

Zakres obowiązywania.

Art. 1. § 1. Wykonanie orzeczeń w postępowaniu karnym sądowym i postępowaniu w sprawach o wykroczenia odbywa się według przepisów niniejszego kodeksu.

§ 2. W postępowaniu wykonawczym w kwestiach nie uregulowanych w niniejszym kodeksie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Rozdział II.

Organy postępowania wykonawczego.

Art. 2. Organami wykonującymi orzeczenia są:

- 1) sąd pierwszej instancji,
- 2) sąd penitencjarny,
- 3) prezes sądu lub upoważniony sędzia,
- 4) sędzia penitencjarny,
- 5) prokurator,
- 6) administracja zakładu karnego, aresztu śledczego, ośrodka przystosowania społecznego lub innego zakładu przewidzianego w przepisach prawa karnego,
- 7) właściwy organ prezydium rady narodowej,
- 8) sądowe i administracyjne organy egzekucyjne,

9) uspołeczniony zakład pracy,

10) inne organy uprawnione do wykonywania orzeczeń.

Art. 3. § 1. Sąd, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji, jest właściwy również w postępowaniu dotyczącym wykonania tego orzeczenia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. W sprawach zastrzeżonych w niniejszym kodeksie dla sądu penitencjarnego właściwy jest ten sąd penitencjarny, w którego okręgu przebywa skazany.

§ 3. W stosunku do osób skazanych przez sąd wojskowy sąd ten orzeka również w sprawach określonych w § 2.

Art. 4. Zakłady karne, areszty śledcze i ośrodki przystosowania społecznego podlegają Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 5. Zakłady lecznicze, w których stosuje się środki zabezpieczające przewidziane w art. 99, 100 i 102 Kodeksu karnego, podlegają Ministrowi Zdrowia i Opieki Społecznej.

Rozdział III.

Prokurator.

Art. 6. § 1. Prokurator sprawuje nadzór nad wykonaniem wyroków w sprawach karnych, postanowień o tymczasowym aresztowaniu oraz innych orzeczeń i decyzji o pozbawieniu wolności w granicach i za pomocą środków przewidzianych w niniejszym kodeksie, a w kwestiach w

nim nie unormowanych stosuje odpowiednio przepisy o prokuratorskiej kontroli przestrzegania prawa. Przepis ten nie narusza ustawowych uprawnień sądów.

§ 2. Prokurator może składać wnioski i wnosić zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym.

Rozdział IV.

Skazany.

Art. 7. § 1. Skazany ma obowiązek stosować się do wydanych przez właściwe organy poleceń, zmierzających do wykonania orzeczenia.

§ 2. Ograniczenie praw skazanego nie może przekraczać granic niezbędnych do prawidłowego wykonania orzeczonej kary lub zastosowanego środka.

§ 3. Kary wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego.

Art. 8. Skazany może składać wnioski, a w wypadkach przewidzianych w niniejszym kodeksie wnosić zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym.

Art. 9. § 1. W postępowaniu przed sądem skazany może korzystać z pomocy obrońcy, jeżeli go ustanowił w postępowaniu wykonawczym, a musi mieć obrońcę, jeżeli:

- 1) jest głuchy, niemy lub niewidomy,
- 2) zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności.

§ 2. Skazany pozbawiony wolności ma prawo porozumiewać się ze swym obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem w nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Rozdział V.

Postępowanie wykonawcze.

1. Wykonywanie orzeczeń.

Art. 10. § 1. Postępowanie wykonawcze należy wszcząć bezzwłocznie, gdy orzeczenie stało się wykonalne.

§ 2. Organ wykonujący orzeczenie ma obowiązek stosować niezbędne środki w celu wykonania orzeczenia bez zwłoki.

Art. 11. § 1. Milicja Obywatelska w zakresie postępowania wykonawczego wykonuje polecenia sądu i prokuratora.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio również do Wojskowej Służby Wewnętrznej oraz dowódców wojskowy lub prokurator wojskowy.

§ 3. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio również do organów Wojsk Ochrony Pogranicza, jeżeli postępowanie wykonawcze dotyczy spraw, które zgodnie z art. 265 § 4 Kodeksu postępowania karnego należą do właściwości tych organów.

§ 4. Wszystkie instytucje państwowe i społeczne mają w zakresie swego działania obowiązek udzielania pomocy organom wykonującym orzeczenia.

Art. 12. § 1. Sąd kierując orzeczenie do wykonania przesyła jego odpis lub wyciąg ze wzmianką o wykonalności odpowiedniemu organowi lub zakładowi powołanemu do wykonywania orzeczeń.

§ 2. Przesyłając orzeczenie do wykonania zakładowi karnemu, sąd dołącza do tego uzasadnienie, jeżeli zostało sporządzone, a nie zachodzi wypadek przewidziany w art. 91 § 5 Kodeksu postępowania karnego, oraz posiadane w sprawie informacje dotyczące osoby skazanego według wykazu ustalonego przez Ministra Sprawiedliwości, a w razie skazania żołnierza — według wykazu ustalonego przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

§ 3. Odpis lub wyciąg orzeczeń skierowanych do wykonania dotyczących pozbawienia wolności przesyła się prokuratorowi, a w innych sprawach na jego wniosek.

§ 4. Organy i zakłady wymienione w § 1 zawiadamiają sąd o przystąpieniu do wykonania orzeczenia, a prokuratora — o rozpoczęciu i zakończeniu wykonywania kary pozbawienia wolności

Art. 13. § 1. Zawiadomienie o treści wyroku lub postanowienia o warunkowym umorzeniu postępowania organ, który je wydał, przesyła do wiadomości instytucji państwowej lub społecznej, gdzie osoba, przeciwko której toczyło się postępowanie karne, była zatrudniona, szkole, a której ta osoba była uczniem lub słuchaczem, a jeżeli postępowanie toczyło się przeciwko żołnierzowi — właściwemu przełożonemu.

§ 2. O prawomocnych skazaniach osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej lub służby w formacjach samoobrony na karę pozbawienia wolności bez zawieszenia jej wykonania, jak również o danych dotyczących wykonywania kary pozbawienia wolności sąd zawiadamia również organy właściwe w sprawach powszechnego obowiązku obrony na zasadach i w trybie określonym w odrębnych przepisach.

Art. 14. § 1. Organ wykonujący orzeczenie oraz każdy, kogo orzeczenie dotyczy, może zwrócić się do sądu, który je wydał, o rozstrzygnięcie wątpliwości co do wykonania orzeczenia lub zarzutów co do obliczenia kary.

§ 2. Na postanowienie w tej kwestii zażalenie przysługuje każdemu, kogo orzeczenie dotyczy.

Art. 15. § 1. W postępowaniu wykonawczym, zwłaszcza w okresie próby, odroczenia lub przerwy wykonania kary albo zawieszenia postępowania wykonawczego, można zarządzić zebranie wiadomości o zachowaniu się skazanego, w szczególności w drodze wywiadu środowiskowego.

§ 2. Organy powołane do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego oraz tryb jego przeprowadzania określi Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 16. Wobec skazanego, który nie jest obywatelem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i na jej terenie przebywa tylko czasowo, a wymierzona mu za występki kara pozbawienia wolności nie przekracza 3 lat, sąd może, uznając wykonanie tej kary za niecelowe, zamienić ją na grzywnę w wysokości określonej w art. 36 § 2 Kodeksu karnego. W takim wypadku wykonanie kary pozbawienia wolności ustaje z chwilą uiszczenia grzywny.

Art. 17. § 1. Sąd umarza postępowanie wykonawcze w razie przedawnienia, śmierci skazanego lub innej przyczyny wyłączającej to postępowanie.

§ 2. Jeżeli zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca postępowanie wykonawcze, a w szczególności jeżeli nie można ująć skazanego albo nie można wykonać wobec niego orzeczenia z powodu choroby psychicznej lub innej przewlekłej ciężkiej choroby, postępowanie zawieszają się w całości lub w części na czas trwania przeszkody.

§ 3. Zawieszenie postępowania nie wstrzymuje biegu przedawnienia, chyba że skazanego nie można ująć.

Art. 18. § 1. Sąd kierując do wykonania orzeczenie o pozbawieniu wolności zawiadamia:

- 1) sąd opiekuńczy, gdy zachodzi potrzeba ustanowienia opieki nad dziećmi skazanego,
- 2) wydział opieki społecznej prezydium właściwej rady narodowej, gdy zachodzi potrzeba opieki nad osobą niepełną lub chorą, którą opiekował się skazany,
- 3) właściwy organ, gdy zachodzi potrzeba przedsięwzięcia niezbędnych czynności do ochrony mienia i mieszkania skazanego.

§ 2. O poczynionych wystąpieniach i wydanych zarządzeniach zawiadamia się skazanego.

2. Postępowanie przed sądem.

Art. 19. § 1. W postępowaniu wykonawczym sąd orzeka postanowieniem.

§ 2. W kwestiach nie wymagających postanowienia prezes sądu lub upoważniony sędzia wydają zarządzenia.

§ 3. W kwestiach nie wymagających postanowienia sądu penitencjarnego zarządzenia wydaje sędzia penitencjarny.

Art. 20. § 1. Postanowienia sądu zapadają na posiedzeniu po wysłuchaniu osób wymienionych w art. 21—23, jeżeli się stawią.

§ 2. Sąd orzeka z urzędu albo na wniosek prokuratora, skazanego lub jego obrońcy.

§ 3. Wniosek można zgłosić na piśmie albo ustnie na posiedzeniu sądu lub poza posiedzeniem do protokołu.

Art. 21. O terminie i celu posiedzenia sądu zawiadamia się prokuratora oraz w miarę potrzeby obrońcę skazanego, a w wypadku osób, o których mowa w art. 9 § 1 pkt 1 i 2, zawiadomienie obrońcy jest obowiązkowe. Biorą oni udział w posiedzeniu, jednakże niestawienie prokuratora lub obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Art. 22. § 1. Prezes sądu lub upoważniony sędzia, a w toku posiedzenia sąd decyduje o potrzebie udziału skazanego w posiedzeniu, chyba że udział ten przewiduje ustawa.

§ 2. Skazanego zawiadamia się o terminie i celu posiedzenia, jeżeli ma prawo wziąć w nim udział; niestawienie skazanego nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

§ 3. Można zarządzić sprowadzenie na posiedzenie skazanego pozbawionego wolności.

Art. 23. Można dopuścić do udziału w posiedzeniu sądu również osoby nie wymienione w art. 21 i 22, jeżeli ich udział może mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Art. 24. W postępowaniu wykonawczym sąd orzeka w składzie jednego sędziego, chyba że ustawa przewiduje skład jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 25. § 1. Zażalenie na postanowienie rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników sąd, w którym zapadło to postanowienie; prezes sądu może zarządzić rozpoznanie zażalenia w składzie trzech sędziów.

§ 2. Jeżeli w pierwszej instancji orzekał sąd w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, zażalenie rozpoznaje sąd w składzie trzech sędziów.

Art. 26. § 1. Jeżeli ujawnią się nowe lub poprzednio nie znane okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia, sąd może w każdym czasie uchylić lub zmienić poprzednie postanowienie.

§ 2. Uchylenie lub zmiana postanowienia zarządzającego wykonanie warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności może nastąpić tylko na skutek zażalenia. Dotyczy to również postanowienia udzielającego odroczenia lub przerwy wykonania kary pozbawienia wolności oraz zarządzającego stosowanie łagodniejszego rygoru, chyba że nowe okoliczności powstały po jego wydaniu.

§ 3. Na postanowienie przewidziane w § 1 skazanemu przysługuje zażalenie.

Rozdział VI.

Nadzór penitencjarny.

Art. 27. Nadzór nad legalnością i przebiegiem wykonywania kary pozbawienia wolności, kary aresztu, kary aresztu wojskowego, tymczasowego aresztowania oraz nad pobyt w ośrodku przystosowania społecznego sprawują sędzia penitencjarny i prokurator.

Art. 28. Nadzór sprawowany przez sędziego penitencjarnego obejmuje przede wszystkim prawidłowość wykonywania orzeczonej kary lub zastosowanego środka, a zwłaszcza stosowania metod i środków oddziaływania penitencjarnego.

Art. 29. Nadzór sprawowany przez prokuratora obejmuje przede wszystkim legalność wykonywania orzeczonej kary lub zastosowanego środka, w tym przestrzeganie praw i obowiązków osób pozbawionych wolności, legalność osadzania i przebywania w zakładzie karnym, areszcie śledczym oraz w ośrodku przystosowania społecznego, jak również przestrzeganie przepisów o bezpieczeństwie w tych zakładach.

Art. 30. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej określi bliżej zakres i tryb sprawowania nadzoru penitencjarnego przez sędziego penitencjarnego i prokuratora.

Art. 31. Sędzia penitencjarny i prokurator mają prawo wstępu na teren zakładu oraz pomieszczeń, w których przebywają osoby pozbawione wolności, i poruszania się na terenie tego zakładu w każdym czasie bez ograniczeń, jak również prawo przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji zakładu, przeprowadzania na osobności rozmów z osobami osadzonymi w zakładzie oraz badania ich skarg i wniosków.

Art. 32. Jeżeli okaże się, że zarządzenie sędziego penitencjarnego i decyzja prokuratora wymagają uzgodnienia, w razie potrzeby o sprawie decyduje ostatecznie sąd penitencjarny. W wydaniu decyzji sądu nie może brać udziału sędzia, który wydał zarządzenie.

Art. 33. § 1. Jeżeli zdaniem sędziego penitencjarnego zachodzi potrzeba wydania decyzji nie należącej do jego właściwości, a w szczególności decyzji o charakterze administracyjnym, przekazuje on właściwemu organowi swoje spostrzeżenia wraz z odpowiednimi wnioskami.

§ 2. Organ wymieniony w § 1 zawiadamia sędziego penitencjarnego w terminie 14 dni albo w innym wyznaczonym przez sędziego terminie o zajętych stanowisku. Jeżeli sędzia penitencjarny uzna to stanowisko za niezadowolające, przedstawia sprawę organowi nadrzędnemu nad organem wymienionym w § 1; organ nadrzędny zawiadamia sędziego o sposobie załatwienia sprawy.

Rozdział VII.

Pomoc postpenitencjarna.

Art. 34. § 1. Właściwe organy prezydów rad narodowych oraz organizacje społeczne powinny udzielać pomocy osobom zwolnionym z zakładu karnego lub ośrodka przystosowania społecznego w celu utrwalenia wyników resocjalizacji i tym samym przeciwdziałania powrotowi do przestępstwa.

§ 2. Pomoc ta polega w szczególności na ułatwieniu znalezienia pracy i na zapewnieniu w razie potrzeby czasowego zakwaterowania.

Art. 35. Prezes Rady Ministrów w drodze rozporządzenia ustali zasady i zakres udzielania pomocy oraz określi organ koordynujący tę działalność i zasady gospodarowania funduszami na ten cel przeznaczonymi.

Rozdział VIII.

Zatarcie skazania.

Art. 36. § 1. W przedmiocie zatarcia skazania orzeka sąd, chyba że zatarcie nastąpiło z mocy prawa.

§ 2. Jeżeli w pierwszej instancji wyroki wydało kilka sądów, właściwy jest ten z nich, który wymierzył karę surowszą.

§ 3. Wniosek skazanego o zatarcie skazania złożony przed upływem roku od wydania postanowienia odmawiającego zatarcia można pozostawić bez rozpoznania.

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

Rozdział IX.

Kara pozbawienia wolności.

1. Zadania wykonania kary.

Art. 37. § 1. Wykonanie kary pozbawienia wolności ma na celu kształtowanie społecznie pożądanej postawy skazanego, a zwłaszcza powinno wdrażać go do społecznie użytecznej pracy oraz przestrzegania porządku prawnego i tym samym przeciwdziałać powrotowi do przestępstwa.

§ 2. Dla osiągnięcia celu określonego w § 1 prowadzi się działalność resocjalizacyjną, polegającą na poddaniu skazanego dyscyplinie i porządkowi w odpowiednim zakładzie oraz na oddziaływaniu zwłaszcza przez pracę, naukę i zajęcia kulturalno-oświatowe.

§ 3. Działalność resocjalizacyjna powinna zmierzać w szczególności do uświadomienia sobie przez skazanego społecznej szkodliwości dokonanego czynu, do kształtowania i utrwalenia w skazanym poczucia odpowiedzialności, dyscypliny społecznej, postawy obywatelskiej, szacunku dla innych i kultury życia codziennego.

2. Zakłady karne,

Art. 38. § 1. Karę pozbawienia wolności wykonuje się w zakładach karnych, które tworzy i znosi Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Zakładem karnym kieruje naczelnik.

Art. 39. § 1. Zakłady karne dzielą się na:

- 1) ośrodki pracy;
- 2) zakłady karne zwykłe;
- 3) zakłady karne przejściowe;
- 4) zakłady karne dla młodocianych;
- 5) zakłady karne dla recydywistów;
- 6) zakłady karne dla skazanych wymagających stosowania szczególnych środków leczniczo-wychowawczych;
- 7) zakłady karne dla odbywających karę aresztu wojskowego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia tworzyć zakłady odmiennego typu aniżeli określone w § 1.

Art. 40. W zakładach karnych odbywa się karę według ustalonego regulaminem rygoru. Rygor może dzielić się na zasadniczy, złagodzony i obostrzony, różniące się stopniem nałożonych na skazanego obowiązków, udzielanych uprawnień, w szczególności w zakresie swobody poruszania się w zakładzie, wysokości przypadającej mu części należności za pracę, komunikowania się z osobami z zewnątrz oraz prawa czynienia zakupu przedmiotów powszechnego użytku.

Art. 41. § 1. W zakładach karnych powołuje się komisje penitencjarne; mogą być powoływane również inne organy kolegialne,

§ 2. Komisje penitencjarne podejmują decyzje w sprawach przekazanych im niniejszą ustawą i przepisami wykonawczymi.

Art. 42. § 1. Sędzia penitencjarny i prokurator mogą być obecni na posiedzeniu komisji penitencjarnej.

§ 2. Sędzia penitencjarny uchyla lub zmienia decyzję komisji penitencjarnej, jeżeli decyzja ta jest sprzeczna z prawem lub zasadami polityki penitencjarnej.

§ 3. Do czasu rozstrzygnięcia sprawy w myśl § 2 sędzia penitencjarny lub prokurator mogą wstrzymać wykonanie decyzji komisji penitencjarnej.

3. Wykonanie kary.

Art. 43. § 1. Skazanego na karę pozbawienia wolności zasadniczą lub zastępczą sąd wzywa do stawienia się w zakładzie karnym w wyznaczonym terminie.

§ 2. Jeżeli kara, którą ma odbyć skazany, przekracza 2 lata albo skazany mimo wezwania nie stawił się w zakładzie karnym, sąd poleca Milicji Obywatelskiej doprowadzić go do zakładu. Koszty doprowadzenia obciążają skazanego.

§ 3. Jeżeli skazanym jest żołnierz, a sąd zarządzi doprowadzenie go do zakładu karnego, obowiązek doprowadzenia spoczywa na właściwych organach wojskowych.

Art. 44. § 1. Skazanych dzieli się na grupy klasyfikacyjne, kieruje do właściwego zakładu karnego, oznacza rygor oraz odpowiednio rozmieszcza wewnątrz zakładu w celu zapobieżenia wzajemnej demoralizacji skazanych i stworzenia warunków sprzyjających stosowaniu zindywidualizowanych metod i środków oddziaływania penitencjarnego.

§ 2. Grupę klasyfikacyjną oraz rodzaj zakładu karnego i rygor, według którego skazany odbywa karę, ustala się zwłaszcza w zależności od:

- wieku,
- poprzedniej karalności,
- wysokości orzeczonej kary i czasu pozostałego do jej odbycia,
- stopnia demoralizacji i podatności na resocjalizację,
- charakteru przestępstwa.

§ 3. Skazani, którzy wymagają odrębnego traktowania ze względu na odchylenia od normy psychicznej, odbywają karę w zakładach karnych wymienionych w art. 39 § 1 pkt 6.

Art. 45. § 1. O klasyfikacji decyduje komisja penitencjarna.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia zastrzec dla sądu penitencjarnego lub sędziego penitencjarnego wyłączne prawo decydowania o rodzaju zakładu karnego lub rygoru.

Art. 46. § 1. Zmianę określonego w wyroku rodzaju zakładu karnego lub rygoru może orzec tylko sąd penitencjarny; na postanowienie sądu skazanemu przysługuje zażalenie.

§ 2. Jeżeli po wydaniu postanowienia przez sąd penitencjarny zajdą nowe okoliczności uzasadniające zmianę rodzaju zakładu karnego lub rygoru, decyzję w tej kwestii może podjąć komisja penitencjarna, chyba że chodzi o zastrzeżenie sposobu odbywania kary.

Art. 47. Skazany ma obowiązek wykonywania pracy lub pobierania nauki oraz przestrzegania ustalonego w zakładzie karnym porządku i dyscypliny, a w szczególności posłuszeństwa wobec przełożonych, poprawnego stosunku do innych skazanych i sumiennego stosunku do pracy.

Art. 48. Z uwzględnieniem ograniczeń związanych z pozbawieniem wolności określonych w regulaminie, skazany ma prawo w szczególności do:

- 1) należytego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, odzieży i opieki lekarskiej oraz pomieszczenia;
- 2) komunikowania się z osobami z zewnątrz, a zwłaszcza utrzymania więzi z rodziną przede wszystkim przez wzdanie i korespondencję;
- 3) zatrudnienia oraz związanego z tym ubezpieczenia od wypadków;
- 4) przedstawienia skargi właściwemu organowi administracji zakładu karnego, a także organowi nadzoru penitencjarnego w nieobecności przedstawicieli administracji zakładu;
- 5) składania pisemnych próśb i skarg do władz oraz organów właściwych do ich rozpatrzenia; skargi skierowane

do sądu lub prokuratora powinny być bez ocenzone i przekazane adresatowi;

6) korzystania z urzędzeń i zajęć kulturalno-oświatowych.

Art. 49. § 1. Zatrudnienie skazanego ma na celu wdrożenie go do pracy i nauczenie zawodu dla przygotowania do uczciwego życia na wolności, a także zachowanie i rozwój sił fizycznych oraz umysłowych.

§ 2. Czas pracy skazanego odpowiada ogólnie przyjętemu czasowi pracy.

§ 3. Należność skazanego za pracę ustala się według stawek obowiązujących w jednostkach gospodarki społecznej tej dziedziny produkcji lub usług, w której skazany jest zatrudniony.

§ 4. Za prace porządkowe oraz za prace pomocnicze o charakterze administracyjno-gospodarczym, wykonywane w obrębie zakładu karnego, a także za publiczne roboty porządkowe wynagrodzenie skazanemu nie przysługuje; za sumienną pracę mogą być jednak przyznawane nagrody pieniężne. Przepisy szczegółowe określają zakres wymienionych w niniejszym paragrafie rodzajów pracy oraz mogą określić wyjątki od ustalonych zasad.

Art. 50. Zdolność skazanego do pracy, a w uzasadnionych wypadkach także rodzaj i czas pracy, określa lekarz; ogólnie obowiązujące przepisy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy stosuje się.

Art. 51. § 1. Skazanemu zatrudnionemu odpłatnie przysługuje po roku nieprzerwanej pracy wykonywanej w czasie odbywania kary 7 dni płatnego wypoczynku, a skazanemu zatrudnionemu nieodpłatnie — 7 dni bezpłatnego wypoczynku.

§ 2. Niezależnie od skazanego przerwy w pracy nie przekraczające łącznie 3 miesięcy w roku nie pozbawiają skazanego prawa do wypoczynku.

§ 3. W okresie wypoczynku skazany korzysta z ulg określonych w regulaminie.

Art. 52. § 1. Z należności za pracę potrąca się 50% na cele pomocy określonej w art. 34 i 35 oraz na zapobieganie przestępczości; z pozostałej części nie mniej niż 20% przypada skazanemu, a resztę przekazuje się do budżetu państwa.

§ 2. Wysokość przypadającej skazanemu części należności zależy od rodzaju wykonywanej pracy, od rygoru, według którego odbywa karę, od postawy skazanego w pracy i jego stosunków rodzinnych.

Art. 53. § 1. Z przypadającej skazanemu części należności wolne jest od egzekucji 50% tej części, nie więcej jednak niż 300 złotych, a ponadto dodatek za pracę uciążliwą, niebezpieczną lub szkodliwą dla zdrowia. Jeżeli jednak wysokość przypadającej skazanemu części należności została podwyższona ze względu na ciężący na nim obowiązek alimentacji, z podwyżki tej może być prowadzona egzekucja jedynie dla zaspokojenia roszczeń alimentacyjnych.

§ 2. Z pieniędzy znajdujących się w depozycie zakładu karnego wolne od egzekucji są sumy otrzymywane przez skazanego od osób najbliższych do wysokości określonej w regulaminie.

§ 3. W każdym razie nie podlega egzekucji kwota niezbędna na pokrycie kosztów przejazdu skazanego z zakładu karnego do miejsca zamieszkania i na wyżywienie w ciągu najbliższych dni po zwolnieniu; wysokość tej kwoty określają regulamin.

Art. 54. § 1. W zakładzie karnym prowadzi się nauczanie zawodu i nauczanie w zakresie co najmniej szkoły podstawowej.

§ 2. Niezależnie od obowiązku pracy obowiązkowi nauki podlega w szczególności skazany, który nie ma podstawowego wykształcenia lub zawodu, jeżeli stan jego zdro-

wia nie stoi temu na przeszkodzie, chyba że ze względu na krótki okres kary lub podeszły wiek skazanego rozpoczęcie nauki nie jest celowe.

§ 3. Skazanemu można zezwolić na samokształcenie i zdawanie egzaminów.

Art. 55. § 1. Skazanym wyróżniającym się wzorową postawą, a zwłaszcza pilnością w pracy lub nauce, naczelnik zakładu karnego może przyznawać nagrody.

§ 2. Rodzaje i skalę nagród określi regulamin.

§ 3. Najwyższą nagrodę stanowi zezwolenie uprawniające do opuszczenia zakładu karnego na czas nie przekraczający 5 dni. Z nagrody mogą korzystać jedynie skazani po odbyciu połowy orzeczonej kary, wykazujący się dobrym zachowaniem i postępowaniem w resocjalizacji.

§ 4. Przyznanie nagrody wymienionej w § 3 wymaga zgody sędziego penitencjarnego.

Art. 56. § 1. Za naruszenie porządku i dyscypliny obowiązujących w zakładzie karnym skazany podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej; nie wyłącza to odpowiedzialności karnej, jeżeli naruszenie zawiera znamiona przestępstwa.

§ 2. Wymierzając karę dyscyplinarną należy uwzględnić zasady stopniowania i indywidualizacji, mając w szczególności na względzie rodzaj i okoliczności czynu, stopień zawinienia, stosunek do popełnionego przekroczenia, dotychczasową postawę i zachowanie się sprawcy, cechy jego osobowości i stan zdrowia oraz zadania wychowawcze.

§ 3. Najsurowszymi karami dyscyplinarnymi są:

- 1) obniżenie przypadającej skazanemu części należności za pracę, nie więcej niż o 25%, na okres nie przekraczający 3 miesięcy;
- 2) pozbawienie lub ograniczenie widzeń na okres do 3 miesięcy;
- 3) twarde łóże w osobnej celi przez okres do 14 dni;
- 4) umieszczenie w oddziale izolacyjnym na okres od 1 do 6 miesięcy.

§ 4. Kar wymienionych w § 3 pkt 3 i 4 nie stosuje się wobec kobiet ciężarnych i karmiących.

§ 5. Inne kary dyscyplinarne określi regulamin.

Art. 57. § 1. Kary dyscyplinarne wymierza naczelnik zakładu karnego, który może zwrócić się uprzednio do komisji penitencjarnej o opinię albo przekazać tej komisji swoje uprawnienia w zakresie wymierzania niektórych kar dyscyplinarnych.

§ 2. Wymierzenie kary dyscyplinarnej polegającej na umieszczeniu w oddziale izolacyjnym wymaga uprzedniej zgody sędziego penitencjarnego.

§ 3. Łączenie kar dyscyplinarnych jest dopuszczalne w granicach określonych w regulaminie.

Art. 58. § 1. Sędzia penitencjarny lub prokurator może wstrzymać wykonanie kary dyscyplinarnej na czas potrzebny do wyjaśnienia okoliczności uzasadniających jej wymierzenie.

§ 2. Sędzia penitencjarny uchyla albo zmienia decyzję o ukaraniu dyscyplinarnym, jeżeli decyzja ta jest sprzeczna z prawem lub zasadami polityki penitencjarnej.

Art. 59. § 1. W wypadkach losowych sędzia penitencjarny może zezwolić skazanemu na opuszczenie zakładu karnego, w miarę potrzeby w asyście funkcjonariuszy Służby Więziennej, na czas nie przekraczający 5 dni; czasu tego nie odlicza się od okresu odbywania kary, chyba że sędzia penitencjarny zarządzi inaczej w wypadku, gdy skazany w tym okresie nadużył zaufania.

§ 2. W wypadkach nagłych zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu może na czas określony w § 1 udzielić naczelnik zakładu karnego; wówczas jest obowiązany zawiadomić o tym niezwłocznie sędziego penitencjarnego oraz prokuratora.

Art. 60. § 1. W razie dokonania przez skazanego samouszkodzenia można nie zaliczyć mu na poczet odbywanej kary okresu leczenia w szpitalu lub w izbie chorych, a kosztami leczenia w całości lub w części obciążyć skazanego; wniosek w tej kwestii może złożyć naczelnik zakładu karnego.

§ 2. Postanowienie wydaje sąd penitencjarny po zbadaniu okoliczności i motywów samouszkodzenia, a w razie potrzeby po zapoznaniu się z opinią psychiatry lub psychologa.

§ 3. Na postanowienie sądu skazanemu przysługuje zażalenie.

Art. 61. Niezależnie od obowiązków określonych przepisami o zwalczaniu chorób zakaźnych, wenerycznych i gruźlicy skazany ma ponadto obowiązek poddania się badaniom lekarskim, zabiegom sanitarnym oraz zarządzonemu przez lekarza leczeniu odwykowemu. W razie odmowy można do skazanego zastosować przymus bezpośredni.

Art. 62. § 1. W wypadku gdy zdrowiu skazanego grozi niebezpieczeństwo spowodowane odmową przyjmowania pokarmu, lekarz podejmuje decyzję o konieczności i rodzaju zabiegów, które powinny być dokonane; zabiegi te mogą być dokonane nawet mimo sprzeciwu skazanego.

§ 2. W wypadku gdy życiu skazanego grozi poważne niebezpieczeństwo, można, jeżeli wymagają tego względy zdrowotne stwierdzone orzeczeniem komisji lekarskiej, dokonać koniecznego zabiegu lekarskiego, nie wykluczając chirurgicznego, nawet mimo sprzeciwu skazanego. W nagłych wypadkach, jeżeli zachodzi bezpośrednie niebezpieczeństwo śmierci skazanego, o konieczności zabiegu decyduje lekarz.

Art. 63. § 1. Jeżeli nie ma niebezpieczeństwa dla zdrowia, sędzia penitencjarny po zasięgnięciu opinii lekarza może zezwolić na dokonanie mimo sprzeciwu skazanego zabiegu zmierzającego do usunięcia tatuażu o treści obraźliwej lub nieprzyzwoitej.

§ 2. Skazanego można obciążyć kosztami zabiegu w całości lub w części.

Art. 64. § 1. Jeżeli tę samą osobę skazano na kilka nie podlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, wykonuje się je w takiej kolejności, w jakiej uprawomocniły się wyroki, w których orzeczono te kary.

§ 2. Sędzia penitencjarny może zarządzić wykonanie kar w innej kolejności niż określona w § 1, jeżeli względy penitencjarne tego wymagają.

4. Odroczenie i przerwa wykonania kary.

Art. 65. § 1. Wykonanie kary pozbawienia wolności w wypadku choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby uniemożliwiającej wykonanie kary sąd odracza do czasu ustania przeszkody.

§ 2. Za ciężką chorobę uważa się taki stan skazanego, przy którym umieszczenie go w zakładzie karnym może zagrażać życiu lub spowodować dla jego zdrowia poważne niebezpieczeństwo.

Art. 66. Art. 301 § 1 Kodeksu karnego stosuje się odpowiednio, jeżeli względem żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową zarządzono wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności bez względu na jej wymiar.

Art. 67. § 1. Sąd może odroczyć wykonanie kary pozbawienia wolności na okres do 6 miesięcy, jeżeli przemawia za tym szczególny interes społeczny lub jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

§ 2. Okres odroczenia biegnie od daty wydania postanowienia w tej kwestii.

§ 3. Odroczenie może być udzielane kilkakrotnie, jednakże łączny okres odroczenia nie może przekraczać roku.

Art. 68. § 1. Sąd penitencjarny udziela przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności w wypadku określonym w art. 65 § 1 do czasu wyzdrowienia, a poza tym może udzielić przerwy na okres do roku, jeżeli przemawia za tym szczególny interes społeczny albo ważne względy zdrowotne lub rodzinne.

§ 2. Nie można udzielić przerwy przed upływem roku od daty ukończenia poprzedniej przerwy, chyba że zachodzi wypadek choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby, skazanego albo inny wypadek losowy lub przemawia za tym szczególny interes społeczny.

Art. 69. § 1. Na postanowienie o udzieleniu przerwy, prokuratorowi przysługuje zażalenie w terminie 3 dni; zażalenie podlega rozpoznaniu w terminie 7 dni.

§ 2. Wykonanie postanowienia o udzieleniu przerwy wstrzymuje się na okres 3 dni, a jeżeli prokurator złożył zażalenie — do czasu uprawomocnienia się postanowienia. Postanowienie podlega jednak wykonaniu niezwłocznie, jeżeli zostało wydane na wniosek prokuratora albo jeżeli prokurator oświadczył, że nie sprzeciwia się udzieleniu przerwy.

Art. 70. § 1. Odroczenie wykonania kary sąd może odwołać w razie ustania przyczyn, dla których zostało udzielone, lub w wypadku, gdy skazany nie korzysta z odroczenia kary w celu, w jakim zostało udzielone, albo rażąco narusza porządek prawny.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do przerwy w odbywaniu kary; postanowienie o odwołaniu przerwy wydaje sąd penitencjarny.

§ 3. Na postanowienie o odwołaniu odroczenia lub przerwy skazanemu przysługuje zażalenie.

Art. 71. § 1. Zarządzenie wykonania odroczonej kary, pozbawienia wolności wobec żołnierza może nastąpić również na wniosek dowódcy lub kolektywu żołnierskiego przedstawiony za pośrednictwem dowódcy.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia sąd powinien wysłuchać skazanego i jego obrońcę.

§ 3. Na postanowienie zarządzające wykonanie odroczonej kary pozbawienia wolności skazanemu przysługuje zażalenie.

Art. 72. § 1. Wniosek o zastosowanie art. 301 § 3 Kodeksu karnego powinien być złożony nie później niż w dniu ukończenia służby przez żołnierza.

§ 2. Na postanowienie odmawiające zwolnienia od kary skazanemu przysługuje zażalenie.

Art. 73. W sprawach określonych w art. 65—72 udział prokuratora w posiedzeniu sądu jest obowiązkowy.

5. Wykonanie warunkowo zawieszanej kary.

Art. 74. § 1. W sprawach związanych z wykonaniem orzeczenia o warunkowym zawieszeniu oraz w sprawie zarządzenia wykonania zawieszanej kary właściwy jest sąd, który w danej sprawie wyrokował w pierwszej instancji, jednakże w stosunku do osoby skazanej przez sąd powszechny pozostającej pod dozorem właściwy jest sąd powiatowy, w którego okręgu dozór jest wykonywany.

§ 2. Wniosek o ustanowienie, rozszerzenie lub zmianę obowiązków, o których mowa w art. 75 § 2 pkt 4—9 kodeksu karnego, o zwolnienie od wykonania tych obowiązków albo o oddanie pod dozór lub o zwolnienie od dozoru, a także o zarządzenie wykonania zawieszanej kary pozbawienia wolności może złożyć również osoba, instytucja albo organizacja społeczna, która udzieliła poręczenia lub pod której dozór oddano skazanego.

§ 3. W okresie próby osoba, instytucja albo organizacja społeczna, pod której dozór oddano skazanego, powinna informować sąd o zachowaniu się skazanego, a w szczególności o tym, czy wykonuje on nałożone obowiązki.

§ 4. Przed wydaniem postanowienia w kwestii zarządzenia wykonania zawieszony kary sąd powinien wysłuchać skazanego i jego obrońcę, a udział prokuratora w posiedzeniu jest obowiązkowy.

§ 5. Na postanowienie sądu skazanemu przysługuje zażalenie.

Art. 75. Oddając skazanego pod dozór, sąd może zrezygnować z udzielonego poręczenia, a zwolnienie od dozoru może uzależnić od poręczenia.

Art. 76. Zasady i tryb wykonywania dozoru, tryb wyznaczania przedstawicieli przez zakłady pracy, instytucje i organizacje społeczne, jak również zakres ich obowiązków określi w drodze rozporządzenia Minister Sprawiedliwości, a w stosunku do skazanych przez sądy wojskowe — Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Art. 77. Jeżeli skazany nie pozostaje pod dozorem, sąd powinien w miarę potrzeby zarządzić zebranie informacji o zachowaniu się skazanego w okresie próby, a w szczególności o wykonaniu przezeń nałożonych obowiązków oraz przestrzeganiu porządku prawnego.

6. Warunkowe przedterminowe zwolnienie.

Art. 78. § 1. O warunkowym zwolnieniu orzeka sąd penitencjarny; posiedzenie powinno odbyć się w zakładzie karnym.

§ 2. Wniosek o warunkowe zwolnienie może złożyć naczelnik zakładu karnego.

§ 3. Wniosku skazanego lub jego obrońcy złożonego przed upływem terminu wymienionego w art. 91 § 1 i 2 Kodeksu karnego lub przed upływem 3 miesięcy od wydania postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia, jeżeli orzeczona kara nie przekracza 2 lat pozbawienia wolności, a przed upływem 6 miesięcy, jeżeli ten okres przekracza, nie rozpoznaje się aż do upływu tego terminu lub tego okresu.

Art. 79. § 1. Sąd penitencjarny powinien wysłuchać przedstawiciela administracji zakładu karnego oraz skazanego. Udział prokuratora w posiedzeniu jest obowiązkowy.

§ 2. Skazanemu przysługuje zażalenie na drugie i dalsze postanowienie odmawiające warunkowego zwolnienia, a na pierwsze postanowienie odmawiające — tylko w wypadku pozytywnej opinii administracji zakładu karnego.

§ 3. Na postanowienie o warunkowym zwolnieniu przysługuje prokuratorowi zażalenie w terminie 3 dni; podlega ono rozpoznaniu w ciągu 7 dni. Art. 69 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 80. § 1. W sprawach związanych z wykonaniem orzeczenia o warunkowym zwolnieniu oraz w sprawie odwołania warunkowego zwolnienia właściwy jest sąd penitencjarny, który udzielił zwolnienia, a jeżeli zwolniony pozostaje pod dozorem — sąd penitencjarny, w którego okręgu dozór jest wykonywany.

§ 2. Wniosek o ustanowienie, rozszerzenie lub zmianę obowiązków, o których mowa w art. 94 Kodeksu karnego, o zwolnienie od wykonania tych obowiązków albo o oddanie pod dozór lub zwolnienie od dozoru, a także o odwołanie warunkowego zwolnienia może złożyć również osoba, instytucja albo organizacja społeczna, która udzieliła poręczenia lub pod której dozór oddano zwolnionego.

§ 3. W okresie próby osoba, instytucja albo organizacja społeczna, pod której dozór oddano zwolnionego, powinna informować sąd o zachowaniu się zwolnionego, a w szczególności o tym, czy wykonuje on nałożone obowiązki i przestrzega porządku prawnego.

§ 4. Przed wydaniem postanowienia w kwestii odwołania warunkowego zwolnienia sąd powinien wysłuchać zwolnionego i jego obrońcę, a udział prokuratora w posiedzeniu jest obowiązkowy.

§ 5. Na postanowienie sądu skazanemu przysługuje zażalenie.

Art. 81. Art. 75—77 stosuje się odpowiednio.

Rozdział X.

Tymczasowe aresztowanie.

Art. 82. Wykonanie tymczasowego aresztowania służy realizacji celów, dla których ten środek zastosowano, to jest powinno zabezpieczać prawidłowy tok postępowania karnego w warunkach przewidzianych w przepisach prawa.

Art. 83. § 1. Tymczasowe aresztowanie wykonuje się w aresztach śledczych, które tworzy i znosi Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Aresztem śledczym kieruje naczelnik.

§ 3. Areszt śledczy może być zorganizowany jako oddział zakładu karnego.

Art. 84. O osadzeniu tymczasowo aresztowanego w areszcie śledczym zawiadamia się bezzwłocznie organ, który wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu.

Art. 85. Tymczasowo aresztowany ma prawo niezwłocznie po osadzeniu go w areszcie śledczym zawiadomić o miejscu swego pobytu osobę najbliższą, a za zgodą naczelnika inną osobę zamiast lub obok osoby najbliższej.

Art. 86. § 1. Poza wyjątkami przewidzianymi w przepisach niniejszego rozdziału tymczasowo aresztowany korzysta co najmniej z takich uprawnień, jakie przysługują skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności, i nie stosuje się do niego ograniczeń innych niż te, które są potrzebne do zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego, utrzymania porządku i bezpieczeństwa w areszcie śledczym i zapobieżenia wzajemnej demoralizacji tymczasowo aresztowanych.

§ 2. Okoliczności wymienione w § 1 uwzględnia się przy rozmieszczaniu tymczasowo aresztowanych w areszcie śledczym.

§ 3. W stosunku do tymczasowo aresztowanych pozostających do dyspozycji sądu okres pobytu w areszcie śledczym może być na żądanie sądu wykorzystany dla badań osobopoznawczych w celu doboru odpowiedniego środka karnego.

Art. 87. Tymczasowo aresztowany ma obowiązek wykonywania prac porządkowych w obrębie aresztu śledczego; przy innych pracach może być zatrudniony tylko za jego zgodą. Zatrudnienie poza obrębem aresztu śledczego wymaga zezwolenia organu, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.

Art. 88. § 1. Względem tymczasowo aresztowanego nie stosuje się kary dyscyplinarnej umieszczenia w oddziale izolacyjnym, a o zastosowaniu kary dyscyplinarnej twardego łóża zawiadamia się sędziego penitencjarnego.

§ 2. Nie przyznaje się nagrody określonej w art. 55 § 3, a zezwolenie określone w art. 59 może zostać udzielone tylko za zgodą organu, do którego dyspozycji pozostaje tymczasowo aresztowany.

Art. 89. Z uprawnień określonych w art. 54 § 3 tymczasowo aresztowany może korzystać tylko za zezwoleniem organu, do dyspozycji którego pozostaje, a jeżeli organ ten się nie sprzeciwi — również z uprawnień określonych w art. 48 pkt 6.

§ 2. Uzyskanie przez tymczasowo aresztowanego widzenia wymaga uprzedniej zgody organu, do którego dyspozy-

cji pozostaje, a korespondencja podlega cenzurze tego organu, chyba że organ ten zarządzi inaczej.

Art. 90. § 1. Tymczasowo aresztowany może być nie wcześniej niż po upływie 14 dni od wyroku skazującego sądu pierwszej instancji przeniesiony do zakładu karnego, jednakże sąd, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, może postanowić inaczej, jeżeli zachodzą ważne powody.

§ 2. W wypadku określonym w § 1 tymczasowo aresztowany ma obowiązki i prawa skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności; regulamin może określić odstępstwa od tej zasady.

Rozdział XI. Nadzór ochronny.

Art. 91. § 1. Sąd penitencjarny może zastosować wobec przestępcy powrotnego nadzór ochronny, jeżeli nie orzeczono tego w wyroku, a brak postępów w resocjalizacji skazanego w zakładzie karnym uzasadnia przypuszczenie, że po zwolnieniu popełni przestępstwo.

§ 2. Postanowienie w tym przedmiocie zapada w ostatnim miesiącu odbywania kary pozbawienia wolności; wniosek może złożyć naczelnik zakładu karnego, a skazanemu przysługuje zażalenie.

§ 3. W wypadku określonym w § 1 sąd penitencjarny orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, a zażalenie rozpoznaje w składzie trzech sędziów.

§ 4. Udział prokuratora w posiedzeniu jest obowiązkowy.

§ 5. Przed wydaniem postanowienia sąd powinien wysłuchać skazanego i jego obrońcę.

Art. 92. § 1. W sprawach związanych z wykonaniem orzeczenia o nadzorze ochronnym właściwy jest sąd penitencjarny, w którego okręgu nadzór jest wykonywany.

§ 2. Sędzia penitencjarny wyznacza kuratora sądowego, który nad skazanym sprawuje bezpośredni nadzór, sprawdza wykonanie przez skazanego udzielonych mu poleceń, zawiadamia okresowo sędziego penitencjarnego o zachowaniu się skazanego i o wykonywaniu przez niego poleceń.

§ 3. Sędzia penitencjarny, wyznaczając kuratora sądowego, może ponadto powierzyć sprawowanie bezpośrednio nadzoru zakładowi pracy, w którym skazany jest albo ma być zatrudniony, organizacji społecznej lub instytucji godnej zaufania, w szczególności sprawującej opiekę społeczną. Kierownictwo zakładu pracy, organizacji lub instytucji wyznacza niezwłocznie przedstawiciela, który spełnia obowiązki określone w § 2.

Art. 93. Jeżeli orzeczono zakaz pobytu w określonych miejscowościach lub wyznaczono inne miejsce pobytu, sędzia penitencjarny zawiadamia o tym właściwy organ prezydium rady narodowej i komendę Milicji Obywatelskiej.

Art. 94. § 1. Wniosek w kwestii ustanowienia, rozszerzenia lub zmiany w okresie trwania nadzoru ochronnego poleceń, o których mowa w art. 63 § 2 i 3 Kodeksu karnego, może złożyć kurator sądowy, zakład pracy, organizacja lub instytucja, którym powierzono bezpośredni nadzór nad skazanym.

§ 2. Na postanowienie w tej kwestii skazanemu przysługuje zażalenie.

Rozdział XII. Ośrodek przystosowania społecznego.

Art. 95. § 1. Umieszczenie w ośrodku przystosowania społecznego ma na celu dodatkowe oddziaływanie resocjalizacyjne na skazanego w warunkach ograniczenia wolności,

wypróbowanie stopnia przystosowania skazanego do zgodnego z porządkiem prawnym życia w społeczeństwie w drodze stopniowego zwiększania jego uprawnień, a także ochronę społeczeństwa przed dalszym naruszaniem prawa przez osoby umieszczone w ośrodku.

§ 2. W ośrodku przystosowania społecznego podstawowym środkiem oddziaływania resocjalizacyjnego jest praca społecznie użyteczna.

Art. 96. § 1. Dla osiągnięcia celu określonego w art. 95 § 1 mogą być tworzone ośrodki przystosowania społecznego o różnym stopniu ograniczenia wolności stosownie do wieku skazanych, stopnia ich demoralizacji oraz potrzeby podejmowania szczególnych środków oddziaływania resocjalizacyjnego.

§ 2. Ośrodki przystosowania społecznego tworzy i znosi oraz ustala regulaminy tych ośrodków Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej, Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 97. Dla osiągnięcia celu określonego w art. 95 § 1 administracja ośrodka przystosowania społecznego powinna współdziałać z właściwymi organizacjami społecznymi, właściwymi organami prezydium rad narodowych oraz z zakładami pracy zatrudniającymi skazanych, jak również z ich rodzinami.

Art. 98. W ośrodku przystosowania społecznego skazani mogą za zgodą kierownika ośrodka organizować samorząd, którego zadaniem jest współdziałanie z administracją ośrodka w realizacji jego celów.

Art. 99. § 1. W ośrodku przystosowania społecznego skazany ma obowiązek pracy oraz przestrzegania ustalonego porządku i dyscypliny.

§ 2. Skazany otrzymuje za pracę produkcyjną wynagrodzenie według stawek obowiązujących w jednostkach gospodarki uspołecznionej.

§ 3. Skazany ma obowiązek pokrywać zryczałtowane koszty swego pobytu w ośrodku; pozostałą częścią wynagrodzenia może dysponować.

§ 4. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia, z jakich praw związanych ze stosunkiem pracy korzystają osoby umieszczone w ośrodku przystosowania społecznego.

Art. 100. Kierownik ośrodka może zezwolić skazanemu na swobodne poruszanie się na określonym terenie w pobliżu ośrodka, w szczególności w celu udania się do pracy; bez zgody kierownika skazanemu nie wolno wyjść poza teren ośrodka.

Art. 101. Skazany może korzystać z własnej odzieży i ma prawo korespondowania oraz przyjmowania odwiedzin, jeżeli nie narusza to ustalonego porządku i dyscypliny.

Art. 102. § 1. Względem skazanych, którzy uchylają się od pracy lub nie przestrzegają ustalonego porządku, stosuje się kary dyscyplinarne.

§ 2. W szczególności stosuje się kary pieniężne w wysokości do 25% jednomiesięcznego zarobku pozostałego po zapłaceniu kosztów pobytu w ośrodku, zakaz opuszczania oznaczonych pomieszczeń przez okres do 6 miesięcy oraz przeniesienie do ośrodka o surowszych warunkach oddziaływania resocjalizacyjnego;

§ 3. Rodzaj i zasady stosowania kar dyscyplinarnych określi bliżej regulamin.

Art. 103. Nie wcześniej niż na miesiąc przed odbyciem kary pozbawienia wolności przez przestępcę wielokrotnie powrotnego sąd penitencjarny może orzec nadzór ochronny zamiast orzeczonego w wyroku umieszczenia w ośrodku przystosowania społecznego, jeżeli wyniki resocjalizacji osiągnięte w zakładzie karnym dają podstawę do uzasadnionego przypuszczenia, że nadzór ochronny jest wystarczająco

jącym środkiem do powstrzymania skazanego od popełnienia przestępstwa.

Art. 104. § 1. Jeżeli przestępcę wielokrotnie powrotnie warunkowo zwolniono, nie wykonuje się zawartego w wyroku orzeczenia o umieszczeniu w ośrodku przystosowania społecznego, natomiast oddanie tego przestępcy pod dozór jest obowiązkowe.

§ 2. Jeżeli warunkowego zwolnienia nie odwołano, orzeczenie o umieszczeniu w ośrodku przystosowania społecznego traci moc.

Art. 105. § 1. O umieszczeniu skazanego w ośrodku przystosowania społecznego w wypadku, o którym mowa w art. 64 Kodeksu karnego, orzeka sąd penitencjarny, w którego okręgu nadzór jest wykonywany.

§ 2. Wniosek w tej kwestii złożyć może kurator sądu, zakład pracy, instytucja albo organizacja społeczna, którym powierzono bezpośredni nadzór nad skazanym.

Art. 106. § 1. W wypadkach określonych w art. 103—105 sąd penitencjarny orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, a zażalenia rozpoznaje w składzie trzech sędziów.

§ 2. Udział prokuratora w posiedzeniu jest obowiązkowy.

§ 3. Wniosek może złożyć naczelnik zakładu karnego.

§ 4. Przed wydaniem postanowienia sąd powinien wysłuchać skazanego oraz jego obrońcę.

§ 5. Na postanowienie w tej kwestii skazanemu przysługuje zażalenie.

Art. 107. § 1. Skazanemu można udzielić zezwolenia na czasowe opuszczenie ośrodka w celu sprawdzenia postępów resocjalizacji albo tytułem nagrody za wzorowe zachowanie i stosunek do pracy, a także w wypadku choroby skazanego lub innego wypadku losowego; okresu nieobecności nie odlicza się od czasu pobytu w ośrodku.

§ 2. Zezwolenie na czasowe opuszczenie ośrodka, z wyjątkiem wypadku choroby skazanego lub innego wypadku losowego, nie może być udzielone ani wcześniej niż po półtorarocznym pobycie skazanego w ośrodku, ani na okres dłuższy niż 6 miesięcy.

§ 3. Zezwolenie, o którym mowa w § 1, można w każdej chwili odwołać.

Art. 108. § 1. O zezwoleniu na czasowe opuszczenie ośrodka przystosowania społecznego, odwołaniu takiego zezwolenia, jak również o terminie zwolnienia z ośrodka orzeka sąd penitencjarny.

§ 2. Wniosek w tej kwestii może złożyć kierownik ośrodka przystosowania społecznego.

Rozdział XIII.

Kara śmierci.

Art. 109. § 1. Karę śmierci wykonuje się niezwłocznie po nadejściu zawiadomienia, że Rada Państwa nie skorzystała z prawa łaski. Datę wykonania ustala sąd. Art. 20—22 nie mają zastosowania.

§ 2. Wykonanie kary śmierci na chorych obłożnie i na chorych psychicznie sąd odracza do czasu ich wyzdrowienia; decyzję w przedmiocie odroczenia sąd podejmuje niezwłocznie.

Art. 110. § 1. Karę śmierci wykonuje się przez powieszenie, a wobec żołnierza — przez rozstrzelanie; wykonanie następuje w miejscu zamkniętym, niepublicznie.

§ 2. Wykonanie kary śmierci odbywa się w obecności prokuratora, naczelnika zakładu karnego i lekarza. Na życzenie skazanego powinien być obecny również duchowny, a poza tym może być obecny obrońca, którego o wyznaczonym terminie wykonania kary śmierci należy zawiadomić.

§ 3. Z przebiegu wykonania kary śmierci sporządza się protokół.

Art. 111. Jeżeli orzeczono karę śmierci, która nie podlega wykonaniu z przyczyn określonych w art. 31 Kodeksu karnego, sąd zamienia tę karę na karę 25 lat pozbawienia wolności.

Art. 112. W sprawach określonych w niniejszym rozdziale dotychczasowy obrońca może występować, choćby nie został ustanowiony w postępowaniu wykonawczym.

Rozdział XIV.

Kara ograniczenia wolności.

Art. 113. § 1. Wykonanie kary ograniczenia wolności ma na celu kształtowanie społecznie pożądanej postawy skazanego w drodze wykonywania przez niego wyznaczonej mu pracy w warunkach ograniczonej wolności.

§ 2. Skazany ma obowiązek pracować sumiennie i wydajnie oraz przestrzegać ustalonego organizacją pracy porządku i dyscypliny.

Art. 114. Karę ograniczenia wolności wykonuje się w miejscu zamieszkania lub zatrudnienia skazanego albo w niewielkiej odległości od tego miejsca, chyba że ważne względy przemawiają za wykonaniem kary w innym miejscu.

Art. 115. Nadzór nad wykonywaniem kary ograniczenia wolności, a w tym również jej celów penitencjarnych, oraz orzekanie w sprawach dotyczących wykonania tej kary należą do sądu powiatowego, w którego okręgu kara jest lub ma być wykonywana.

Art. 116. § 1. W razie orzeczenia wykonywania nieodpłatnej dozorowanej pracy na cele publiczne sąd przesyła odpis orzeczenia organowi spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej, na terenie której praca ma być wykonywana, z poleceniem skierowania skazanego do wykonywania fizycznej lub innej odpowiedniej pracy na cele publiczne w liczbie godzin określonej w orzeczeniu. Sąd może określić rodzaj pracy przy kierowaniu orzeczenia do wykonania. Zmiana określonego przez sąd rodzaju pracy może nastąpić tylko za zgodą sądu.

§ 2. Organ spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej wskazuje miejsce pracy, a także jej rodzaj, jeżeli nie został on określony przez sąd.

Art. 117. § 1. W razie orzeczenia potrącania skazanemu procentowo określonej części wynagrodzenia za pracę sąd przesyła odpis orzeczenia zakładowi pracy zatrudniającemu skazanego, podając jednocześnie, na czyją rzecz mają być dokonywane potrącenia i dokąd powinny być wpłacane.

§ 2. Wypłacając wynagrodzenie skazanemu, zakład pracy zatrudniający skazanego potrąca określoną w orzeczeniu część wynagrodzenia i niezwłocznie przekazuje potrąconą sumę stosownie do otrzymanych wskazań, zawiadamiając o tym sąd.

Art. 118. § 1. W razie orzeczenia skierowania skazanego do uspołecznionego zakładu pracy w celu wykonywania tam pracy sąd przesyła odpis orzeczenia organowi spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej, na terenie której praca ma być wykonywana, z poleceniem skierowania skazanego do zatrudnienia w odpowiednim uspołecznionym zakładzie pracy.

§ 2. Zakład pracy zatrudnia skazanego przez wymieniony w orzeczeniu okres przy jednoczesnym potrącaniu w ciągu tego okresu procentowo określonej w orzeczeniu części wynagrodzenia za pracę. Jednocześnie organ spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej zawiadamia sąd, w jakim dniu i do jakiego zakładu pracy skazany został skierowany.

§ 3. Art. 117 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 119. Podjęcie przez skazanego pracy powoduje takie skutki prawne, jak zawarcie umowy o pracę na czas określony, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 120. § 1. Zakład pracy, w którym wykonywana jest kara ograniczenia wolności, ma obowiązek zawiadamiać sąd w terminach przez sąd określonych, jak również niezwłocznie po zakończeniu odbywania kary o rodzaju przydzielonej skazanemu pracy, jego stosunku do pracy oraz o tym, czy skazany przestrzegał porządku prawnego.

§ 2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia określić obowiązki zakładów pracy w zakresie wykonywania kary ograniczenia wolności.

Art. 121. Sąd może w każdym czasie żądać od skazanego wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary ograniczenia wolności. W tym celu można wzywać skazanego do osobistego stawienia.

Art. 122. § 1. W razie uchylania się skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności organ spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej lub zakład pracy, w którym kara jest lub ma być wykonywana, niezwłocznie zawiadamiają o tym sąd, który wydaje odpowiednie postanowienie. Uchylaniem się jest również uporczywe naruszanie obowiązków wymienionych w art. 113 niniejszego kodeksu oraz w art. 35 Kodeksu karnego.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia sąd powinien wysłuchać skazanego i jego obrońcę.

§ 3. Na postanowienie sądu skazanemu przysługuje zażalenie.

Art. 123. § 1. Sąd może odroczyć wykonanie kary ograniczenia wolności na czas do 6 miesięcy; odroczenie można w każdej chwili odwołać. Art. 67 § 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W razie powołania skazanego do czynnej służby wojskowej sąd odracza wykonanie kary ograniczenia wolności do czasu ukończenia odbywania tej służby.

Art. 124. § 1. O zwolnieniu skazanego od odbywania reszty kary orzeka sąd; wniosek w tej kwestii złożyć może również zakład pracy, w którym skazany odbywa karę.

§ 2. Wniosku skazanego lub jego obrońcy złożonego przed upływem 3 miesięcy od wydania postanowienia o odmowie zwolnienia od odbywania reszty kary nie rozpoznaje się aż do upływu tego okresu.

§ 3. Zwalniając skazanego od odbywania reszty kary, sąd zawiadamia o tym zakład pracy, w którym skazany odbywał karę.

Rozdział XV.

Kary majątkowe, nawiązka i koszty sądowe.

1. Przepisy ogólne.

Art. 125. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, egzekucję orzeczonej w postępowaniu karnym sądowym kary grzywny, pieniężnej kary porządkowej i nawiązki oraz obciążających skazanego kosztów sądowych prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, przy czym rzeczy ruchome skazanego znajdujące się we władaniu osoby trzeciej podlegają zajęciu bez zgody tej osoby.

Art. 126. Egzekucję kary konfiskaty mienia i przypadku rzeczy prowadzi organ administracji finansowej prezydium rady narodowej, stosując przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ze zmianami wynikającymi z niniejszego kodeksu. Minister Finansów może wyznaczyć do prowadzenia egzekucji inny podległy mu organ administracji, jeżeli przyczyni się to do jej usprawnienia.

Art. 127. Tytułem wykonawczym jest odpis orzeczenia lub wyciąg z niego ze wzmianką o wykonalności.

Art. 128. Art. 125—127 stosuje się odpowiednio do wykonania postanowienia o zabezpieczeniu groźących oskarżonemu kar majątkowych, uwzględniając przepisy poniższe.

Art. 129. § 1. Jeżeli zabezpieczenie następuje na mieniu nie znajdującym się we władaniu oskarżonego, organ egzekucyjny doręcza przy pierwszej czynności postanowienie o zabezpieczeniu osobie, w której władaniu mienie się znajduje.

§ 2. Jeżeli jako zabezpieczenie kary konfiskaty mienia ustanowiono zarząd nieruchomości lub przedsiębiorstwa oskarżonego, zarząd ten będzie wykonywany przy odpowiednim zastosowaniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, przy czym organ egzekucyjny ustanawia zarządcę i sprawuje nadzór nad jego czynnościami.

Art. 130. Jeżeli w jednym postanowieniu orzeczono zabezpieczenie kary grzywny oraz kary konfiskaty mienia, sąd lub prokurator, który wydał postanowienie, może zlecić wykonanie tego postanowienia w całości organowi egzekucyjnemu określonym w art. 126. W tym wypadku, gdy orzeczono konfiskatę mienia, organ ten prowadzi również egzekucję orzeczonej jednocześnie grzywny łącznie z obciążającymi skazanego kosztami sądowymi oraz egzekucję zasądzonego roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem.

Art. 131. § 1. Jeżeli zabezpieczenie polega na obciążeniu nieruchomości hipoteką przymusową lub zastawem wpisany do rejestru okrętowego albo na ustanowieniu zakazu zbywania i obciążania nieruchomości, sąd lub prokurator, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu, może przesłać tytuł wykonawczy bezpośrednio organowi właściwemu do prowadzenia dla nieruchomości księgi wieczystej lub zbioru dokumentów albo do prowadzenia rejestru okrętowego z wezwaniem o dokonanie stosownego wpisu lub o złożenie postanowienia do zbioru dokumentów.

§ 2. Jeżeli przedmiotem zabezpieczenia jest kara konfiskaty mienia lub przypadku rzeczy, o wezwaniu zawiadamia się właściwy organ egzekucyjny.

Art. 132. Jeżeli zabezpieczenie kar majątkowych nastąpiło na rzeczach, których przechowanie jest połączone ze znacznymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo spowodowałoby znaczne obniżenie wartości rzeczy, sąd, a w toku postępowania przygotowawczego prokurator, może zarządzić sprzedaż tych rzeczy.

Art. 133. § 1. Organ egzekucyjny wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu grzywny lub konfiskaty mienia albo prowadzący egzekucję tych kar ma obowiązek przeprowadzać z urzędu stosowne dochodzenie w celu ustalenia dochodów i stanu majątkowego oskarżonego lub skazanego. W tym celu może żądać informacji od wszelkich osób, instytucji i organów. Dochodzenia takie powinny być przeprowadzane okresowo w odstępach nie dłuższych aniżeli 2 lata, a w razie wykonywania postanowienia o zabezpieczeniu kary konfiskaty mienia ponadto niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o nieprawomocnym skazaniu na tę karę.

§ 2. Obowiązek przeprowadzenia dochodzeń, o których mowa w § 1, ustaje po upływie terminów określonych w art. 136.

Art. 134. § 1. Przy dokonywaniu tymczasowego zajęcia stosownie do art. 253 i 254 Kodeksu postępowania karnego, przy zabezpieczaniu groźących kar majątkowych oraz przy egzekucji tych kar i kosztów sądowych domniemywa się, że do oskarżonego lub skazanego należą rzeczy znajdujące się w samoistnym posiadaniu osoby będącej w bliskim z nim stosunku oraz przysługujące tej osobie prawa majątkowe.

§ 2. Przy egzekucji kary konfiskaty mienia domniemywa się ponadto, że rzeczy oraz prawa majątkowe, które są

we władaniu skazanego, po orzeczeniu tej kary należały do niego już w czasie popełnienia przestępstwa.

§ 3. Domniemania określone w § 1 i 2 stosuje się jedynie w wypadku przedstawienia oskarżonemu zarzutu popełnienia w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przestępstwa, którym wyrządzona została szkoda w mieniu społecznym, lub skazania za takie przestępstwo. Zastosowanie domniemań stwierdza się we wzmiance o wykonalności orzeczenia.

Art. 135. § 1. Domniemanie ustanowione w art. 134 § 1 nie obejmuje rzeczy, które były co najmniej od roku przed popełnieniem przestępstwa w samoistnym posiadaniu osoby będącej w bliskim stosunku z oskarżonym lub skazanym, oraz przysługujących jej co najmniej od tego czasu praw majątkowych.

§ 2. Osoba, w stosunku do której działa domniemanie ustanowione w art. 134 § 1 i 2, może wyłączyć z jego zakresu przedmioty majątkowe, których łączna wartość według oszacowania organu egzekucyjnego nie przekracza przeciętnego 6-miesięcznego dochodu tej osoby; wniosek o wyłączenie zgłasza się do tego organu.

§ 3. W razie nieuwzględnienia wniosku, o którym mowa w § 2, osoba zainteresowana może w drodze powództwa żądać wyłączenia przedmiotów z zakresu domniemania i zwolnienia ich od egzekucji lub dokonanego zabezpieczenia.

Art. 136. Domniemań ustanowionych w art. 134 nie stosuje się po upływie 5 lat od odbycia przez skazanego kary pozbawienia wolności lub jej darowania, a w każdym razie po upływie 10 lat od daty popełnienia przestępstwa.

Art. 137. § 1. Domniemania ustanowione w art. 134 mogą być obalone w drodze powództwa przeciwko Skarbowi Państwa.

§ 2. Jeżeli w celu obalenia domniemania powód powołuje się na nabycie odpłatne, powinien wskazać źródło nabycia i udowodnić pochodzenie potrzebnych do nabycia środków.

§ 3. Pozew jest tymczasowo wolny od opłat sądowych, a w razie oddalenia powództwa powód jest obowiązany do uiszczenia opłat na zasadach ogólnych.

§ 4. Sprzedaż ruchomości lub nieruchomości nie może nastąpić przed prawomocnym rozstrzygnięciem sprawy o obalenie domniemania.

Art. 138. Art. 137 § 3 i 4 stosuje się odpowiednio do powództwa przewidzianego w art. 135 § 3 oraz do powództwa wniesionego przez osobę trzecią o zwolnienie przedmiotu od egzekucji lub dokonanego zabezpieczenia, jeżeli osoba ta zaprzecza istnieniu bliskiego stosunku pomiędzy nią a oskarżonym lub skazanym albo zaprzecza, aby przedmiot był objęty domniemaniem ustanowionym w art. 134 § 1.

Art. 139. § 1. Powództwo, o którym mowa w art. 137 niniejszego kodeksu oraz w art. 283 i 369 Kodeksu postępowania karnego, jak również każde powództwo o zwolnienie przedmiotu od egzekucji lub zabezpieczenia kar majątkowych, można wnieść w ciągu 3 miesięcy od dnia, w którym osoba roszcząca prawo do przedmiotu, do którego skierowano egzekucję lub na którym dokonano zabezpieczenia, dowiedziała się o naruszeniu swego prawa.

§ 2. Art. 842 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego i art. 37 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. Nr 24, poz. 151) nie mają zastosowania; nie jest też dopuszczalne przewidziane w art. 35 § 2 tej ustawy przedłużenie terminu do rozpoznania przez organ egzekucyjny żądania zwolnienia przedmiotu.

§ 3. Termin do wniesienia powództwa przewidziany w § 1 może być przywrócony, jeżeli niezachowanie terminu jest uzasadnione szczególnymi okolicznościami, a opóźnienie nie przekracza 3 miesięcy.

§ 4. Przepisy § 1—3 mają zastosowanie również do powództwa o zwolnienie przedmiotu od egzekucji obciążających skazanego kosztów sądowych, prowadzonej łącznie z egzekucją grzywny.

Art. 140. Jeżeli naruszenie prawa nastąpiło przez tymczasowe zajęcie, 3-miesięczny termin przewidziany w art. 139 § 1 liczy się od dnia doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu osobie roszczącej prawo do zajętego przedmiotu.

Art. 141. Przystępując do tymczasowego zajęcia, egzekucji lub dokonania zabezpieczenia na mieniu nie znajdującym się we władaniu oskarżonego lub skazanego, o treści art. 139 należy pouczyć osobę, w której władaniu mienie się znajduje.

Art. 142. § 1. Jeżeli egzekucja kary grzywny i kosztów sądowych ma być przeprowadzona z nieruchomości, której ujawnionym właścicielem lub samoistnym posiadaczem jest osoba, w stosunku do której działa domniemanie ustanowione w art. 134 § 1, albo z przysługującego tej osobie prawa majątkowego, sąd nada przeciwko niej klauzulę wykonalności z ograniczeniem do majątku objętego domniemaniem.

§ 2. Nadanie klauzuli wykonalności następuje na wniosek organu egzekucyjnego według przepisów o postępowaniu egzekucyjnym, zawartych w Kodeksie postępowania cywilnego. Przed nadaniem klauzuli sąd wysłucha osobę, przeciwko której ją nadaje. Jeżeli osoba ta zgłosi zarzuty w celu obalenia domniemania, a nie upłynął termin przewidziany w art. 139 § 1, sąd zawiesi postępowanie, zobowiązując tę osobę do wytoczenia powództwa w tym terminie. Po upływie terminu do wytoczenia powództwa lub po jego oddaleniu sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu.

Art. 143. § 1. Uzyskanie klauzuli wykonalności nie jest wymagane do dokonania zabezpieczenia na mieniu określonym w art. 142 § 1. W tym celu organ egzekucyjny stwierdzi w drodze postanowienia, że w stosunku do osoby, będącej ujawnionym właścicielem lub samoistnym posiadaczem nieruchomości albo której przysługuje prawo majątkowe, działa domniemanie ustanowione w art. 134 § 1 oraz że nieruchomości lub prawo majątkowe, na którym ma być dokonane zabezpieczenie, jest objęte tym domniemaniem.

§ 2. Jeżeli osoba zainteresowana zaprzecza, aby istniały podstawy do wydania postanowienia, o którym mowa w § 1, może w drodze powództwa żądać zwolnienia przedmiotu od dokonanego zabezpieczenia.

§ 3. Przepis § 1 nie ma zastosowania, jeżeli majątek, na którym ma być dokonane zabezpieczenie, jest określony w postanowieniu o zabezpieczeniu.

Art. 144. § 1. Czynność prawna dokonana przez oskarżonego o popełnienie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przestępstwa, którym wyrządzona została szkoda w mieniu społecznym, nie wyłącza mienia objętego tą czynnością od konfiskaty lub przepadku albo od zabezpieczenia tych kar, jeżeli:

- 1) z czynności uzyskała korzyść osoba, w stosunku do której działa domniemanie ustanowione w art. 134 § 1,
- 2) czynność została dokonana w czasie popełnienia przestępstwa lub po jego popełnieniu.

§ 2. Czynność określona w § 1 jest ponadto z mocy prawa bezskuteczna w zakresie potrzebnym do zabezpieczenia kary grzywny lub do zupełnego pokrycia tej kary i kosztów sądowych.

Art. 145. § 1. W wypadku gdy nie ma zastosowania art. 144 § 1, czynność prawna dokonana przez oskarżonego o popełnienie przestępstwa, za które można orzec karę konfiskaty mienia, lub przez skazanego za takie przestępstwo może być na żądanie organu egzekucyjnego uznana za bezskuteczną w zakresie zabezpieczenia i egzekucji tej kary, jeżeli:

- 1) czynność została dokonana w czasie popełnienia przestępstwa lub po jego popełnieniu w zamiarze uchylenia majątku od konfiskaty,
- 2) nabywca wiedział o tym zamiarze skazanego.

§ 2. Jeżeli nabywca osiągnął korzyść majątkową bezpłatnie, czynność prawna dokonana przez oskarżonego lub skazanego może być uznana za bezskuteczną, choćby nabywca nie wiedział i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mógł wiedzieć, że oskarżony lub skazany działał w zamiarze uchylenia majątku od konfiskaty.

§ 3. Uznanie czynności za bezskuteczną następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie, która uzyskała z niej korzyść majątkową. Art. 531 § 2 Kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio.

Art. 146. Jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez oskarżonego o popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 144 § 1, lub przez skazanego za takie przestępstwo majątek jego nie wystarcza na zabezpieczenie kary grzywny lub na zupełne pokrycie tej kary i kosztów sądowych, a czynność nie jest bezskuteczna z mocy samego prawa, stosuje się przepisy o ochronie wierzyiciela w razie niewypłacalności dłużnika.

Art. 147. § 1. Nie można żądać uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej bezpłatnie w wykonaniu obowiązku ustawowego lub moralnego.

§ 2. Do czynności takiej nie stosuje się też art. 144.

Art. 148. Art. 144—146 nie stosuje się po upływie terminów określonych w art. 136.

2. Grzywna.

Art. 149. § 1. Skazanego na grzywnę sąd wzywa do jej uiszczenia w terminie 14 dni.

§ 2. W razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu grzywnę ściąga się w drodze egzekucji.

§ 3. Jeżeli skazany na grzywnę jest pozbawiony wolności, sąd przesyłając tytuł wykonawczy organowi egzekucyjnemu zawiadamia go, w jakim zakładzie karnym przebywa skazany.

Art. 150. § 1. Jeżeli skazanie na grzywnę jest połączone ze skazaniem na karę pozbawienia wolności, sąd w razie nieuiszczenia grzywny przez skazanego może zlecić bezpośrednio administracji zakładu karnego ściągnięcie grzywny z należności przypadającej temu skazanemu za pracę oraz z pieniędzy złożonych w depozycie zakładu.

§ 2. Tryb postępowania określony w § 1 nie ma zastosowania, jeżeli do należności w nim wymienionych zostanie skierowana egzekucja.

Art. 151. Jeżeli suma ściągnięta w drodze egzekucji nie wystarcza na pokrycie grzywny i kosztów sądowych lub kosztów postępowania w sprawach o wykroczenia, grzywna ma pierwszeństwo w zaspokojeniu przed kosztami, z wyjątkiem kosztów egzekucyjnych. W tym zakresie art. 1025 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego oraz art. 112 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. Nr 24, poz. 151) nie stosuje się.

Art. 152. § 1. Jeżeli w wyroku nie określono zastępczej kary pozbawienia wolności albo jeżeli grzywna została uiszczona lub ściągnięta w drodze egzekucji tylko w części, sąd określa wymiar zastępczej kary pozbawienia wolności.

§ 2. Sąd orzeka w kwestii wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, jeżeli:

- 1) egzekucja okazała się bezskuteczna,
- 2) zebrane materiały wskazują, że egzekucja byłaby bezskuteczna, a skazany, który nie uiszczył grzywny w terminie, jest pozbawiony wolności albo mieszkając za granicą czasowo tylko przebywa na terenie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 153. Jeżeli skazany uiszczył co najmniej połowę grzywny w terminie określonym w art. 149 § 1, a egzekucja pozostałej części grzywny okazała się bezskuteczna, sąd zarządzając wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności może oznaczyć jej wymiar, stosując w granicach określonych w art. 37 § 1 Kodeksu karnego przeliczenie korzystniejsze dla skazanego od przeliczenia przyjętego w wyroku.

Art. 154. § 1. Przed wydaniem postanowienia określającego wymiar zastępczej kary pozbawienia wolności oraz postanowienia o wykonaniu zawieszonyj zastępczej kary pozbawienia wolności sąd powinien wysłuchać skazanego oraz jego obrońcę.

§ 2. Skazanego pozbawionego wolności sprowadza się na posiedzenie tylko wtedy, gdy to jest niezbędne.

§ 3. Na postanowienie sądu przysługuje skazanemu zażalenie.

Art. 155. § 1. Sąd może odroczyć ściągnięcie grzywny albo rozłożyć ją na raty na czas nie przekraczający roku, licząc od dnia wydania pierwszego postanowienia w tej kwestii, jeżeli natychmiastowe ściągnięcie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

§ 2. W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, a zwłaszcza jeżeli wysokość grzywny jest znaczna, można rozłożyć grzywnę na raty na okres do 3 lat.

§ 3. Sąd może postanowić w myśl § 1 lub 2 w każdym czasie aż do całkowitego ściągnięcia grzywny albo odbycia przez skazanego w całości zastępczej kary pozbawienia wolności.

Art. 156. § 1. W razie odwołania na podstawie art. 26 odroczenia ściągnięcia grzywny lub rozłożenia jej na raty sąd postanawia zależnie od okoliczności albo ściągnięcie grzywny w drodze egzekucji, albo wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności.

§ 2. Rozłożenie grzywny na raty można odwołać również w wypadku, gdy skazany uchybił terminowi płatności choćby jednej raty, chyba że wykaze, iż nastąpiło to z przyczyn od niego niezależnych. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 157. Udzielając skazanemu warunkowego zwolnienia z odbycia reszty zasadniczej kary pozbawienia wolności, sąd penitencjarny, jeżeli istnieją podstawy do przypuszczenia, że skazany uiszczy grzywnę dobrowolnie, może wstrzymać uprzednio zarządzone wykonanie kary zastępczej, stosując jednocześnie art. 155; wówczas okres odroczenia ściągnięcia grzywny lub rozłożenia jej na raty biegnie od dnia wydania postanowienia o warunkowym zwolnieniu.

3. Pieniężna kara porządkowa.

Art. 158. Przy wykonywaniu orzeczeń nakładających pieniężne kary porządkowe, określone w rozdziale 26 Kodeksu postępowania karnego, stosuje się odpowiednio art. 149, 155 § 1, jednakże okres odroczenia lub rozłożenia na raty nie powinien przekraczać 6 miesięcy.

4. Konfiskata mienia.

Art. 159. Przesyłając tytuł wykonawczy w celu wykonania kary konfiskaty mienia, sąd jednocześnie przesyła właściwemu organowi egzekucyjnemu odpis uzasadnienia wyroku, jeżeli zostało sporządzone, a nie zachodzi wypadek przewidziany w art. 91 § 5 Kodeksu postępowania karnego, i powiadamia ten organ o wiadomych sądowi zabezpieczeniach dokonanych na mieniu skazanego.

Art. 160. Organ egzekucyjny wykonując karę konfiskaty ustala składniki mienia objętego konfiskatą, przejmując to mienie w swoje władanie i likwiduje ruchomości, wierzytelności i inne prawa majątkowe, a nieruchomości przekazuje

w zarząd właściwym organom administracji państwowej. Przy przejmowaniu skonfiskowanego mienia nie jest wymagane uprzednie wezwanie o jego wydanie.

Art. 161. § 1. Konfiskacie nie podlega:

- 1) mienie określone w art. 8 § 1 pkt 1—6 i pkt 8 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. Nr 24, poz. 151), przy czym przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane jedynie znacznie poniżej ich wartości, nie podlegają konfiskacie tylko wtedy, gdy mają znaczną wartość użytkową dla członków rodziny skazanego, pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 2) nie podjęte wynagrodzenie ze stosunku pracy lub inne należności wymienione w art. 9 § 1 ustawy powołanej w pkt 1 oraz nie podjęte należności z tytułu dobrowolnego ubezpieczenia rentowego w granicach minimalnej wysokości miesięcznego wynagrodzenia za pracę najniższej zarabiających pracowników,
- 3) prawo niezbywalne, chyba że możliwość jego zbycia wyłączono umową.

§ 2. Mienie określone w art. 8 § 2 ustawy powołanej w § 1 pkt 1 podlega konfiskacie tylko wówczas, gdy konfiskata obejmuje również wszystkie nieruchomości wchodzące w skład gospodarstwa rolnego prowadzonego przez skazanego.

§ 3. Konfiskata rzeczy głównej obejmuje również przynależności tej rzeczy, chyba że orzeczenie o konfiskacie stanowi inaczej.

Art. 162. Orzeczona konfiskata nie narusza praw rzeczowych ograniczonych obciążających skonfiskowane mienie, z wyjątkiem hipotek i praw zastawu, które wygasają, a wierzytelności zabezpieczone tymi prawami podlegają zaspokojeniu w myśl art. 164—166.

Art. 163. § 1. Podstawę do ujawnienia w księdze wieczystej Skarbu Państwa jako właściciela nieruchomości oraz do wykreślenia obciążających ją hipotek stanowi orzeczenie o konfiskacie tej nieruchomości lub ostateczna decyzja organu egzekucyjnego ustalająca, że nieruchomości wchodzi w skład mienia objętego konfiskatą.

§ 2. W razie wniesienia przez osobę trzecią powództwa o zwolnienie nieruchomości od egzekucji kary konfiskaty mienia, § 1 stosuje się po oddaleniu tego powództwa.

Art. 164. § 1. Skarb Państwa odpowiada za zobowiązania skazanego na karę konfiskaty mienia, jeżeli wierzytelność była wymagalna w dniu uprawomocnienia się wyroku i została zgłoszona w ciągu 6 miesięcy, licząc od tej daty.

§ 2. Za zobowiązania skazanego na konfiskatę części mienia Skarb Państwa odpowiada w zakresie, w jakim mienie wolne od konfiskaty nie wystarcza na zaspokojenie wierzytelności, chyba że wierzytelność była zabezpieczona na skonfiskowanej rzeczy hipoteką lub prawem zastawu.

Art. 165. § 1. Odpowiedzialność Skarbu Państwa przewidziana w art. 164 ogranicza się do sumy odpowiadającej wartości mienia przejętego w wykonaniu kary konfiskaty. Jednakże za zobowiązania dotyczące wierzytelności zabezpieczonych na skonfiskowanym mieniu hipoteką lub prawem zastawu Skarb Państwa odpowiada tylko do sumy odpowiadającej wartości obciążonej rzeczy, chyba że skazany odpowiadał za nie również osobiście.

§ 2. Wartość przejętych nieruchomości określa się w wysokości sumy uzyskanej z ich sprzedaży, a jeżeli nie zostały sprzedane w terminie przewidzianym do zgłoszenia wierzytelności — w wysokości sumy odpowiadającej ich wartości szacunkowej. Wartość przejętych nieruchomości określa się w sumie odpowiadającej wysokości odszkodowania za nieruchomości wyłączone, z potrąceniem wartości praw rzeczowych ograniczonych, które pozostają w mocy.

Art. 166. § 1. Jeżeli Skarb Państwa jest obowiązany zaspokoić dwu lub więcej wierzycieli, organ egzekucyjny dokonuje podziału sumy ustalonej w myśl art. 165, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o podziale sumy uzyskanej z egzekucji. Podział powinien być dokonany w ciągu miesiąca od dnia upływu terminu określonego w art. 164 § 1.

§ 2. Przy podziale uwzględnia się znane organowi egzekucyjnemu wymagalne wierzytelności Skarbu Państwa i innych państwowych osób prawnych, choćby nie były zgłoszone w terminie określonym w art. 164 § 1. W granicach sumy odpowiadającej wartości rzeczy uwzględnia się też wierzytelności zabezpieczone prawami, które wygasły stosownie do art. 162, choćby nie były one jeszcze wymagalne.

§ 3. Przy podziale nie uwzględnia się odsetek od wierzytelności za czas od uprawomocnienia się wyroku orzekającego konfiskatę mienia do upływu terminu określonego w § 1 oraz grzywien, pieniężnych kar porządkowych i kosztów sądowych w sprawie, w której orzeczono karę konfiskaty mienia.

Art. 167. § 1. O odmowie uznania zgłoszonej wierzytelności organ egzekucyjny ma obowiązek powiadomić wierzyciela w ciągu miesiąca, licząc od dnia zgłoszenia. Wierzyciel, którego wierzytelność nie została uznana, może wytoczyć przeciwko Skarbowi Państwa powództwo o jej uznanie. Powództwo to sąd może na wniosek powoda zabezpieczyć przez wstrzymanie wykonania odpowiedniej części planu podziału.

§ 2. Prawo do wytoczenia powództwa wygasa z upływem 3 miesięcy, licząc od dnia doręczenia zawiadomienia o odmowie uznania. Art. 842 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio.

Art. 168. § 1. W razie uchylenia orzeczenia o konfiskacie, darowania tej kary lub w razie zwolnienia przedmiotu w wyniku wniesionego powództwa majątek przejęty w wykonaniu kary konfiskaty zwraca się osobie uprawnionej. W razie niemożności zwrotu Skarb Państwa odpowiada według przepisów o odpowiedzialności samoistnego posiadacza w dobrej wierze.

§ 2. Osoba, której zwraca się majątek lub wypłaca wynagrodzenie z tytułu odpowiedzialności przewidzianej w § 1, ma obowiązek uiścić Skarbowi Państwa sumy zapłacone wierzycielom w granicach wartości majątku podlegającego zwrotowi lub za który wypłaca się wynagrodzenie. Jeżeli przedmiotem zwrotu jest nieruchomość, należność Skarbu Państwa zabezpiecza się przez wpis na tej nieruchomości hipoteki przymusowej. Podstawą wpisu jest postanowienie w sprawie zabezpieczenia, wydane przez organ egzekucyjny.

§ 3. Jeżeli uprawnioną do zwrotu majątku lub otrzymania wynagrodzenia jest osoba trzecia, obowiązek uiszczenia Skarbowi Państwa sum zapłaconych wierzycielom ogranicza się do wierzytelności zabezpieczonych na majątku podlegającym zwrotowi lub za który wypłaca się wynagrodzenie.

5. Przepadek rzeczy.

Art. 169. Wykonanie kary przypadku rzeczy następuje przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o wykonaniu kary konfiskaty mienia z uwzględnieniem przepisów poniższych.

Art. 170. Skarb Państwa odpowiada tylko za zobowiązania, które były zabezpieczone na rzeczy objętej przypadkiem.

Art. 171. § 1. Jeżeli orzeczono przepadek rzeczy, która została dołączona do akt sprawy lub oddana na przechowanie w sądowej składnicy dowodów rzeczowych, sąd wydaje tę rzecz właściwemu organowi egzekucyjnemu.

§ 2. Jeżeli orzeczono przepadek rzeczy zabezpieczonej poza sądem, sąd zleca właściwemu organowi egzekucyj-

mu odebranie rzeczy od instytucji lub osoby, której rzecz oddano na przechowanie.

Art. 172. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z właściwymi ministrami może ustalić wykaz przedmiotów, które, w razie orzeczenia ich przepadku, przekazuje się bezpośrednio innym organom niż organ egzekucyjny określony w art. 126.

Art. 173. Jeżeli wartość rzeczy, której przepadek orzeczono, jest nieznaczna, sąd pozostawia ją w aktach sprawy albo zarządza jej zniszczenie. Z czynności zniszczenia sporządza się protokół.

6. Nawiązka.

Art. 174. § 1. W razie orzeczenia nawiązki sąd z urzędu i bez pobierania jakichkolwiek opłat przesyła pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu tytuł wykonawczy.

§ 2. Przy podziale sumy uzyskanej z egzekucji należność z tytułu nawiązki ulega zaspokojeniu w kolejności równej z należnościami innych wierzycieli nie korzystających ze szczególnego pierwszeństwa.

7. Koszty sądowe.

Art. 175. § 1. Do wykonywania orzeczeń w części dotyczącej kosztów sądowych stosuje się odpowiednio art. 149.

§ 2. Zasady i tryb umarzania, rozkładania na raty i odarczania spłaty należnych kosztów sądowych określi Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

Rozdział XVI.

Pozbawienie praw i zakazy.

1. Pozbawienie praw publicznych.

Art. 176. W razie skazania na karę pozbawienia praw publicznych sąd zawiadamia:

- 1) organ spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej właściwej dla miejsca ostatniego zamieszkania skazanego,
- 2) Kancelarię Rady Państwa, jeżeli skazany ma order, odznaczenie lub tytuł honorowy,
- 3) organy i instytucje państwowe oraz organizacje społeczne, w których skazany pełnił ostatnio funkcje związane ze szczególną odpowiedzialnością,
- 4) organ właściwy w sprawach powszechnego obowiązku obrony, w którego ewidencji skazany figuruje.

2. Pozbawienie praw rodzicielskich lub opiekuńczych.

Art. 177. § 1. W razie skazania na karę pozbawienia praw rodzicielskich lub opiekuńczych sąd przesyła odpis wyroku sądowi opiekuńczemu właściwemu dla miejsca zamieszkania dziecka, nad którym skazany sprawuje władzę rodzicielską lub opiekę.

§ 2. Sąd opiekuńczy postępuje w myśl przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

3. Zakazy.

Art. 178. § 1. W razie skazania na karę zakazu zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu sąd przesyła odpis wyroku właściwemu organo-

wi prezydium rady narodowej oraz zakładowi pracy, instytucji lub organizacji, w której skazany zajmuje objęte zakazem stanowisko lub wykonuje objęty zakazem zawód.

§ 2. Jeżeli skazany zajmuje stanowisko kierownicze lub inne odpowiedzialne stanowisko, sąd przesyła odpis wyroku również właściwej jednostce nadrzędnej.

Art. 179. W razie skazania na karę zakazu prowadzenia określonej działalności, a w szczególności wytwórczej, przetwórczej, handlowej lub usługowej, sąd przesyła odpis wyroku organowi do spraw handlu i przemysłu prezydium rady narodowej właściwej dla miejsca zamieszkania skazanego oraz dla miejsca prowadzenia działalności objętej zakazem.

Art. 180. Jeżeli skazany w związku z uprawianym przez siebie zawodem albo w związku z prowadzeniem określonej działalności należy do zrzeszenia zawodowego, stowarzyszenia, związku lub cechu, sąd zawiadamia o wymierzeniu kary, wymienionej w art. 178 i 179 również tę organizację.

Art. 181. § 1. W razie skazania na karę zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych sąd przesyła odpis wyroku organowi do spraw komunikacji prezydium rady narodowej właściwej dla miejsca zamieszkania skazanego oraz organowi, który wydał zezwolenie na prowadzenie tych pojazdów.

§ 2. Jeżeli skazany prowadził pojazd mechaniczny wykonując pracę zawodową, o wymierzeniu kary sąd zawiadamia ponadto zakład pracy, w którym skazany jest zatrudniony.

4. Przepisy wspólne.

Art. 182. Jeżeli skazanym na karę wymienioną w niniejszym rozdziale jest żołnierz, sąd zawiadamia o wymierzeniu kary również dowódcę jednostki wojskowej, w której skazany pełnił ostatnio służbę, oraz właściwe w sprawach kadrowych organy wojskowe.

Art. 183. Przesyłając odpis wyroku skazującego na karę wymienioną w niniejszym rozdziale lub zawiadomienie o wymierzeniu takiej kary, sąd podaje przewidywaną na podstawie treści wyroku datę początkową, od której należy liczyć okres skazania na taką karę.

Art. 184. Zakłady pracy, instytucje lub organizacje wymienione w art. 178—182 podejmują stosowne decyzje i niezwłocznie zawiadamiają o tym sąd, który w razie zauważenia nieprawidłowości nakazuje je usunąć.

Art. 185. O zwolnieniu skazanego od odbycia reszty kary dodatkowej określonej w niniejszym rozdziale orzeka sąd. Art. 176—182 stosuje się odpowiednio.

Rozdział XVII.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Art. 186. § 1. Sąd określa sposób podania wyroku do publicznej wiadomości, jeżeli nie określono tego w wyroku skazującym na tę karę.

§ 2. Na postanowienie sądu zażalenie przysługuje skazanemu, a także pokrzywdzonemu, choćby nie był stroną w procesie.

Art. 187. § 1. W razie skazania na karę podania wyroku do publicznej wiadomości przez ogłoszenie w czasopiśmie sąd przesyła wypis wyroku redakcji określonego w wyroku czasopisma z poleceniem wydrukowania wypisu w jednym z najbliższych numerów czasopisma.

§ 2. Redakcja czasopiśma ma obowiązek zawiadomić sąd o wykonaniu polecenia, przesyłając jednocześnie egzemplarz, w którym zamieszczono ogłoszenie.

Art. 188. § 1. W razie skazania na karę podania wyroku do publicznej wiadomości w inny sposób sąd — zgodnie z treścią wyroku — wydaje, komu należy, polecenie, przesyłając jednocześnie odpis orzeczenia lub jego wyciąg ze wzmianką o prawomocności.

§ 2. Ten, kto otrzymał polecenie, ma obowiązek je wykonać w czasie, miejscu i w sposób określony przez sąd oraz niezwłocznie zawiadomić o tym sąd, który w razie zauważenia nieprawidłowości nakazuje je usunąć.

Rozdział XVIII.

Kary stosowane wyłącznie wobec żołnierzy.

Art. 189. W razie skazania na karę aresztu wojskowego art. 43 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 190. Karę ograniczenia wolności określoną w art. 294 Kodeksu karnego wykonuje dowódca jednostki wojskowej, w której skazany pełni służbę, lub inny dowódca wojskowy.

Art. 191. § 1. Jeżeli wyrok przewiduje dokonywanie potrażeń w procentowo określonej wysokości z należnego skazanemu wynagrodzenia, sąd przesyła wyrok dowódcy jednostki wojskowej lub innemu dowódcy wojskowemu w celu dokonywania potrażeń i wypłacania tych sum na rzecz Skarbu Państwa stosownie do wskazań sądu.

§ 2. Dowódca jednostki wojskowej zawiadamia sąd o dokonywanych z wynagrodzenia skazanego potrazeniach.

Art. 192. Zarządzenie wykonania odroczonej kary ograniczenia wolności określonej w art. 294 Kodeksu karnego może nastąpić również na wniosek dowódcy lub kolektyw żołnierskiego.

Art. 193. W razie skazania na karę degradacji lub na karę obniżenia stopnia wojskowego art. 182 stosuje się odpowiednio.

Art. 194. Nadzór penitencjarny w stosunku do osób skazanych przez sąd wojskowy sprawuje również wyznaczony sędzia wojskowy, któremu w tym zakresie przysługują określone w art. 42 uprawnienia sędziego penitencjarnego oraz uprawnienia do wydawania zarządzeń dotyczących sposobu odbywania kary.

Rozdział XIX.

Środki zabezpieczające.

Art. 195. § 1. Wykonując orzeczenie o zastosowaniu środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w szpitalu psychiatrycznym, w zakładzie leczenia odwykowego lub innym odpowiednim zakładzie, sąd przesyła odpis orzeczenia wraz z poleceniem doprowadzenia właściwemu organowi służby zdrowia albo właściwej komendzie Milicji Obywatelskiej, a odpis orzeczenia i polecenie przyjęcia dyrektorowi właściwego zakładu leczniczego.

§ 2. Jeżeli sprawca przebywa w zakładzie karnym albo w areszcie śledczym, polecenie doprowadzenia sąd przesyła naczelnikowi tego zakładu albo aresztu, załączając odpis orzeczenia.

Art. 196. § 1. Sprawcę, wobec którego zastosowano środek zabezpieczający, określony w art. 195, poddaje się specjalistycznemu leczeniu w warunkach należyte zabezpieczających przed możliwością jego ucieczki.

§ 2. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Prokuratorem Gene-

ranym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej ustali wykaz szpitali psychiatrycznych i innych zakładów leczniczych przeznaczonych do wykonywania środków zabezpieczających.

§ 3. Do szpitali i zakładów wymienionych w § 2 mają prawo wstępu o każdej porze sędzia penitencjarny i prokurator w celu sprawdzenia warunków, w jakich przebywają sprawcy, i środków przedsięwziętych w celu uniemożliwienia im ucieczki, a prokurator także w zakresie kontroli legalności umieszczenia i przebywania w zakładzie zabezpieczającym.

Art. 197. § 1. Dyrektor zakładu leczniczego ma obowiązek zawiadamiać sąd o stanie zdrowia sprawcy umieszczonego w zakładzie i o postępach w leczeniu.

§ 2. Dyrektor zakładu leczniczego niezwłocznie zawiadamia sąd, jeżeli uzna, że w związku ze zmianą stanu zdrowia sprawcy jego dalsze pozostawanie w zakładzie nie jest konieczne.

§ 3. Sąd nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w wypadku określonym w § 2 niezwłocznie, rozstrzyga na podstawie opinii lekarskiej o potrzebie dalszego stosowania środka zabezpieczającego.

Art. 198. § 1. W wypadku, o którym mowa w art. 100 § 2 i 3 Kodeksu karnego, sąd zarządzając zwolnienie skazanego z zakładu leczniczego kieruje wyrok do wykonania w części dotyczącej kary pozbawienia wolności lub kary ograniczenia wolności albo wydaje inne stosowne postanowienie.

§ 2. Jeżeli kara pozbawienia wolności ma być wykonana, sąd przesyła właściwej komendzie Milicji Obywatelskiej nakaz doprowadzenia skazanego do zakładu karnego bezpośrednio z zakładu leczniczego.

Art. 199. Do wykonywania środków zabezpieczających, które polegają na pozbawieniu praw, zakazie lub przepadku rzeczy, stosuje się odpowiednio art. 169—173 i 177—185.

Rozdział XX.

Orzeczenie o roszczeniu cywilnym.

Art. 200. § 1. Jeżeli w wyroku orzeczono o roszczeniu cywilnym, sąd na wniosek wierzyciela wydaje mu odpis lub wyciąg wyroku, zaopatrzony klauzulą wykonalności.

§ 2. W razie zasądzenia odszkodowania na rzecz jednostki uspołecznionej sąd z urzędu przesyła tej jednostce odpis lub wyciąg wyroku, zaopatrzony klauzulą wykonalności.

§ 3. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w razie zawarcia ugody w sprawie toczącej się z oskarżenia prywatnego.

Art. 201. Zawarte w niniejszym kodeksie przepisy szczególne, dotyczące zabezpieczenia i egzekucji kary grzywny, stosuje się odpowiednio przy zabezpieczeniu i egzekucji roszczeń o naprawienie wyrządzonej czynem przestępnym szkody w mieniu społecznym z uwzględnieniem przepisów poniższych.

Art. 202. § 1. Zabezpieczenie roszczeń przez organ administracji finansowej stosownie do art. 130 nie uzasadnia właściwości tego organu do prowadzenia egzekucji zasądzonych roszczeń, z wyjątkiem wypadków określonych w zdaniu drugim tego artykułu.

§ 2. Zajęcia rzeczy ruchomych oskarżonego znajdujących się we władaniu osoby trzeciej bez zgody tej osoby można dokonać tylko przy egzekucji roszczeń o wynagrodzenie szkody wyrządzonej przestępstwem popełnionym w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub przy zabezpieczeniu tych roszczeń. Przy egzekucji lub zabezpieczeniu tylko tych roszczeń stosuje się też art. 139.

§ 3. Nadanie klauzuli wykonalności w myśl art. 142 następuje na wniosek wierzyciela.

Art. 203. § 1. Jeżeli zabezpieczenie roszczeń następuje w trybie przewidzianym w art. 131, o wezwaniu o dokonanie stosownego wpisu lub o złożenie postanowienia do zbioru dokumentów zawiadamia się wierzyciela.

§ 2. Powództwo, o którym mowa w art. 135 § 3, art. 137, 138 i 143 § 2, wnosi się przeciwko wierzycielowi.

Art. 204. W zakresie potrzebnym do zupełnego zabezpieczenia lub pokrycia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej w mieniu społecznym przestępstwem popełnionym w celu osiągnięcia korzyści majątkowej stosuje się art. 144 § 2, z ograniczeniem wynikającym z art. 147 i 148.

Rozdział XXI.

Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych.

Art. 205. § 1. Przez skazanego należy rozumieć również osobę umieszczoną w ośrodku przystosowania społecznego oraz oddaną pod nadzór ochronny niezależnie od tego, czy orzeczono o tym w wyroku, czy dopiero w postępowaniu wykonawczym.

§ 2. Jeżeli niniejszy kodeks używa w znaczeniu ogólnym określenia „skazany”, odpowiednie przepisy mają zastosowanie także do tymczasowo aresztowanego oraz do osoby, wobec której orzeczono środek zabezpieczający.

§ 3. Jeżeli niniejszy kodeks używa w znaczeniu ogólnym określenia „oskarżony”, należy przez to rozumieć również podejrzanego.

§ 4. „Sąd” bez bliższego określenia oznacza sąd powszechny lub wojskowy, który wydał wyrok w pierwszej instancji, z tym zastrzeżeniem, że art. 9, 11, 14 i 19—26 stosuje się odpowiednio do sądu penitencjarnego.

§ 5. „Prezydium rady narodowej” oznacza prezydium powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej rady narodowej.

Rozdział XXII.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 206. § 1. Przepisy niniejszego kodeksu stosuje się również przy wykonaniu orzeczeń, które stały się wykonalne przed dniem jego wejścia w życie.

§ 2. Czynności procesowe w zakresie postępowania wykonawczego i inne czynności wykonawcze, dokonane przed wejściem w życie niniejszego kodeksu z zachowaniem przepisów dotychczasowych, są skuteczne.

Art. 207. W sprawach, w których orzeczenie stało się wykonalne przed dniem wejścia w życie niniejszego kodeksu, nie wymaga się od obrońcy przedstawienia odrębnego pełnomocnictwa do występowania w postępowaniu wykonawczym.

Art. 208. § 1. Powoływane w zakładach karnych oddziały dla młodocianych, dla recydywistów oraz dla skazanych wymagających stosowania szczególnych środków leczniczo-wychowawczych zostaną w terminie ustalonym przez Ministra Sprawiedliwości zastąpione odrębnymi zakładami.

§ 2. W aresztach śledczych mogą być tworzone oddziały zakładów karnych.

Art. 209. § 1. Do czasu utworzenia wystarczającej sieci aresztów śledczych wyposażonych w niezbędną liczbę pomieszczeń do przesłuchiwania, jak również w razie trudności wynikających z konieczności transportowania w celu dokonywania przesłuchań, prokurator prowadzący albo nadzo-

rujący śledztwo lub dochodzenie może zarządzić osadzenie tymczasowo aresztowanego na czas nie przekraczający 3 miesięcy w areszcie Milicji Obywatelskiej, Wojsk Ochrony Pogranicza lub Wojskowej Służby Wewnętrznej.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w wyjątkowych szczególnie uzasadnionych wypadkach także wobec osób odbywających karę pozbawienia wolności; w tym jednak wypadku decyzję taką podejmuje sędzia penitencjarny, a osadzenie nie może przekraczać 6 miesięcy. Tryb i zasady osadzania określi zarządzenie Ministra Sprawiedliwości.

§ 3. W aresztach wymienionych w § 1 i 2 stosuje się odpowiednio regulamin wykonywania tymczasowego aresztowania. Mają również zastosowanie przepisy o nadzorze penitencjarnym, który sprawuje prokurator.

§ 4. Wykazy aresztów Milicji Obywatelskiej, w których mogą być osadzeni tymczasowo aresztowani i skazani, ustala Minister Spraw Wewnętrznych, a co do aresztów Wojsk Ochrony Pogranicza oraz Wojskowej Służby Wewnętrznej — Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 210. Jeżeli przed wejściem w życie niniejszego kodeksu zarządzono wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, kara ta podlega wykonaniu także wówczas, gdy orzeczono ją zamiast grzywny nie przekraczającej 1.000 zł.

Art. 211. Art. 201, 202 § 2 i 3, art. 203 i 204 niniejszego kodeksu stosuje się także przy zabezpieczaniu w postępowaniu cywilnym roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej w mieniu społecznym przestępstwem popełnionym w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz przy egzekucji odszkodowania zasądzonego w tym postępowaniu.

Art. 212. § 1. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej określi w drodze rozporządzenia regulaminy wykonywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania, a także wyda inne przepisy niezbędne do wykonania niniejszej ustawy.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej i Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej ustali zasady odbywania kar stosowanych wyłącznie wobec żołnierzy.

§ 3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Oświaty i Szkolnictwa Wyższego ustali zasady i tryb prowadzenia nauczania w zakładach karnych.

Art. 213. Minister Sprawiedliwości może powołać odpowiedni organ do spełniania zadań w zakresie wykonywania orzeczeń o umieszczeniu w ośrodku przystosowania społecznego albo powierzyć spełnianie tych zadań Służbie Więziennej.

Art. 214. Minister Sprawiedliwości określi w drodze rozporządzenia warunki dopuszczalności użycia przez funkcjonariuszy Służby Więziennej broni i stosowania przez nich względem skazanych odbywających karę pozbawienia wolności, osób tymczasowo aresztowanych oraz osób umieszczonych w ośrodku przystosowania społecznego siły fizycznej, a także szczególnych środków bezpieczeństwa.

Art. 215. Ministrowie Sprawiedliwości i Finansów określą w drodze rozporządzenia opłaty w postępowaniu w przedmiocie wykonania postanowienia o zabezpieczeniu kar majątkowych i roszczeń o wynagrodzenie wyrządzonej czynem przestępnym szkody w mieniu społecznym oraz zasady uiszczania kosztów tego postępowania.

Art. 216. § 1. Z dniem wejścia w życie niniejszego kodeksu tracą moc wszelkie przepisy o wykonaniu orzeczeń dotyczące przedmiotów w nim unormowanych, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej.

§ 2. W szczególności uchyla się wraz ze wszystkimi późniejszymi zmianami:

- 1) art. 402—424 Kodeksu postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. z 1950 r. Nr 40, poz. 364),
- 2) art. 311—325 Kodeksu wojskowego postępowania karnego z dnia 23 kwietnia 1945 r. (Dz. U. z 1956 r. Nr 22, poz. 103),
- 3) ustawę z dnia 26 lipca 1939 r. o organizacji więziennictwa (Dz. U. Nr 68, poz. 457).

Art. 217. W prawie o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1964 r. Nr 6, poz. 40) wprowadza się następującą zmianę:

w art. 6 dodaje się nowy § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Minister Sprawiedliwości może w drodze zarzą-

dzenia tworzyć w sądach wojewódzkich osobne wydziały penitencjarne, jak również w drodze rozporządzenia tworzyć takie wydziały jako ośrodki zamiejscowe sądów wojewódzkich.”

Art. 218. Jeżeli do któregośkolwiek z przedmiotów unormowanych w niniejszym kodeksie przewidziane jest wydanie przepisów wykonawczych, aż do chwili ich wydania zachowują moc przepisy dotychczasowe, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami niniejszego kodeksu.

Art. 219. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1970 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *M. Spychalski*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

DO ABONENTÓW

Administracja Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów zawiadamia, że przyjmuje wpłaty za prenumeratę tylko Dziennika Ustaw i Monitora Polskiego.

W sprawie prenumeraty i opłat za inne dzienniki urzędowe należy zwracać się do administracji tych dzienników w odpowiednich ministerstwach i urzędach centralnych.

Równocześnie prosimy o dokładne podawanie na dowodach wpłaty liczby zaprenumerowanych egzemplarzy Dziennika Ustaw lub Monitora Polskiego oraz o prawidłowe obliczenie kwoty przed dokonaniem wpłaty za prenumeratę.

Reklamacje z powodu niedoręczenia poszczególnych numerów wnosć należy do Administracji Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów (Warszawa 34, ul. Powsińska 69/71 — skrytka pocztowa nr 3) w terminie 10 do 15 dni po otrzymaniu następnego kolejnego numeru.

Oplata za prenumeratę Dziennika Ustaw wynosi: rocznie 100,— zł, półrocznie 60,— zł.

Oplata za prenumeratę załącznika do Dziennika Ustaw wynosi: rocznie 45,— zł, półrocznie 27,— zł.

Prenumeratę na rok następny (roczną lub półroczną) przyjmuje się do dnia 30 listopada. Prenumeratę można zgłaszać wstecz za I półrocze bieżącego roku do dnia 31 marca, za II półrocze bądź za cały bieżący rok — do dnia 30 września. Do abonentów, którzy opłacą prenumeratę po tych terminach, wysyłka pierwszych numerów dokonana zostanie z opóźnieniem, a ponadto zostaną policzone koszty przesyłki. Oplata za prenumeratę powinna być dokonana przelewem lub trzyodcinkowym przekazem pocztowym na konto Administracji Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów w Narodowym Banku Polskim, IV Oddział Miejski, Warszawa nr 1551-91-11746. Rachunków za prenumeratę nie wystawia się. Na odcinku wpłaty należy podać dokładną nazwę instytucji (bez skrótów), nazwę i numer doręczającego urzędu pocztowego (jak Warszawa 10, Poznań 3 itp.), powiat, ulicę, nr domu, nr skrytki pocztowej oraz ilość zamawianych egzemplarzy Dziennika Ustaw.

Pojedyncze egzemplarze Dziennika Ustaw nabywać można w punktach sprzedaży w Warszawie: Al. I Armii Wojska Polskiego 2/4, „Dom Książki” — Księgarnia Prawno-Ekonomiczna — ul. Nowy Świat 1, kiosk „Domu Książki” w gmachu sądów — al. Gen. Świerczewskiego 127, w kasach Sądów Wojewódzkich w: Białymstoku, Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Rzeszowie, Wrocławiu i Zielonej Górze oraz w kasach Sądów Powiatowych w Bydgoszczy, Bytomiu, Cieszynie, Częstochowie, Gdańsku, Gdyni, Gliwicach, Kaliszu, Krakowie, Lublinie, Nowym Sączu, Ostrowie Wlkp., Poznaniu, Przemyślu, Raciborzu, Radomiu, Szczecinie, Tarnowie, Toruniu i Zamościu.

Redakcja: Urząd Rady Ministrów — Biuro Prawne, Warszawa, al. Ujazdowskie 1/3.
Administracja: Administracja Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów, Warszawa 34, ul. Powsińska 69/71 (skrytka pocztowa nr 3).

Tłoczono z polecenia Prezesa Rady Ministrów
w Zakładach Graficznych „Tamka”. Zakład nr 1. Warszawa, ul. Tamka 3.
